

KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÁSI TÁJÉKOZTATÓ

1960
ÁPRILIS

Kiadja a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat

A kiadvány sokszorosítását
a Művelődésügyi Minisztérium Kiadói Főigazgatósága
1.595/1960. szám alatt engedélyezte.

Szerkesztő: Balázs Dénes

Felelős kiadó: Dr. Hegedüs Gyula

Lektorok: Neppel Ferenc és Hazslinszky Tamás

A kiadvány rajzait és feliratait a Várostervezési Barlangkutató Csoportja készítette.

A sokszorosítást végezte az Élelmezésügyi Minisztérium Terményforgalmi Igazgatóságának
házinyomdája.

Budapest, 1960. április hó.

Készült 450 példányban.

Az elektronikus változatot dr. Nyerges Miklós, Steer Mihály és Szent Tamás készítette 2005-2006-
ban.

A nyomtatott változat tartalmaz egy német nyelvű tartalomjegyzéket és összefoglalót is (191–192. oldal), amely ebben az elektronikus változatban nincs benne.

T A R T A L O M (előrehozva a 190–191. oldalról)

- Tizenöt év... Írta: dr. Dudich Endre, a Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat elnöke – 137. old.
Glinka F.N. 1806. évi leírása az Aggteleki-barlangról. Fordította: dr. Tardy Péter – 139. old.
Eddig és nem tovább – Vass Imre nyomdokain a Baradlában Írta: Putz Gizella – 144. old.
A nádasbérci Agyagpala-zsomboly Írta: Horváth Sándor – 148. old.
Kötél, kötélhágcsó /IV. rész/ Írta: Csók Rémo – 150. old.
Új kiépített szakasszal bővült a Baradla. /Közlemény/ Írta: dr. Jakucs László – 158. old.
Új barlangtérképek ismertetése Írta: Kósa Attila – 159. old.
Magyar barlangok idegenforgalma 1950-59. években Összeállította: Balázs Dénes – 162. old.
Barlangkutató csoportjaink életéből:
Kinizsi Barlangkutató Csoport felhívása – 164. old.
Barlangkutató hírek:
Feltörték a Mátyást! /D-i/ – 165. old.
Újból felfedezték a Szoplaki Ördög-lyukat /B.D./ – 165. old.
Barlangriadó Budapesten – 166. old.
Kutatási eredmények – kutatási tervek:
"Felszabadulási műszak" Teresztenyén /dr. Dénes György/ – 167. old.
Expedíciós előkészületek /Balázs D./ – 168. old.
Pénzpataki-expedíció /B-s/ – 169. old.
Társulati élet:
Az MKBT rendezvényei 1960. május-június hóban /B.J./ – 170. old.
A MKBT 1960. április 11-én megtartott választmányi ülésének fontosabb határozatai
/B.D. – B.J./ – 173. old.
Barlanglátogatásokkal kapcsolatos tudnivalók /D-i/ – 177. old.
Megalakult a MKBT Szakkönyvtára! /B.D./ – 178. old.
Társulatunk taglétszáma /B-s/ – 180. old.
A MKBT Okt. és Prop. Bizottságának közleménye /dr. D.Gy./ – 181. old.
Tájékoztatónk régebbi számainak áttekintése. Összeállította: dr. Bertalan Károly – 182. old.
Szerkesztőségi közlemények – 189. old.
Helyesbítés – 189. old.

- 137 -

TIZENÖT ÉV...

Tizenöt éve, hogy a Szovjetunió dicső hadseregének győzelmes harcai eredményeképpen hazánk felszabadult. Az ország népe és vezetői előtt óriási feladat állott: romokból újjáépíteni az országot és újjászervezni a társadalmat. Az adott helyzet valóban történelmi volt: a régi társadalom és az országlás rendje romba dőlt, lehetőség nyílt arra, hogy országunk és társadalmunk új fejlődési irányba lendüljön. Az út a szocializmus útja volt és népünk erre lépett rá. Társadalmunk teljesen átalakult. Megalakult a Magyar Népköztársaság, melynek népe a munkásság, parasztság és a haladó értelmiség összefogásával építi a szocializmust.

Az újjáépítésben részben saját erőink összpontosításával, részben pedig a Szovjetunió és a baráti államok segítségével nagy sikereket értünk el. Ezek mindenki előtt ismeretesek. A tudomány szektorában a természettudományos kutatókra is új világ kezdődött. Átszervezték a tudományos egyesületeket, helyreállították az egyetemi, műszaki egyetemi és egyébjellegű kutatóintézeteket, sok újat létesítettek. Megindult a tervszerű kutatás, amelyet végső fokon a Magyar Tudományos Akadémia irányít, támogat és ellenőriz. A kutatási munkából immár a munkásparaszt származású új értelmiség is teljes mértékben kiveszi részét. Tudományos irodalmi termelésünk óriási arányokat öltött, melynek bizonyítéka a töméntelen könyv, folyóirat és egyéb kiadvány, amelyről azelőtt álmodni sem mertünk. Tudományunknak külföldön is komoly súlya van.

Az újjáépítésben és az új stílusú kutatómunkában a mi szűkebb körünk, a barlang- és karsztkutatók is kivették ré-

- 138 -

szület. A barlangkutatás teljesen tudományos alapra helyeződött. Évszázadunk legnagyobb barlangfelfedezései erre az időszakra esnek. A régi Barlangtani Társaság megszűnése után közösségünk, mint szakosztály működött a Magyar Földtani Társulat, majd a Magyar Földrajzi Társaság kebelében, hogy azután mint a Hidrológiai Társaság bizottsága éljen tovább. Ebből alakultunk a közelmúltban önálló társasággá, amelyet államunk jelentékeny anyagi támogatásban részesít. Megindult a "Tájékoztató" és meg fog jelenni évkönyvünk is. Tudományunk fejlődésére kétségtelenül serkentőleg fog hatni az, hogy két új kutató intézmény létesült. Az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Jósvafőn „Karszt- és barlangkutató Állomást”, az Eötvös Loránd Tudományegyetem pedig a Baradlában "Barlangbiológiai Laboratóriumot" épített. A feltáró kutatás lendületesen folyik.

Mindezen lehetőségek megteremtéséért a magyar barlangkutatók köszönetet mondanak az illetékes szerveknek. Azon leszünk, hogy karszt- és barlangkutató munkánkkal hasznára legyünk népgazdaságunknak, tudományos eredményeinkkel pedig e tudomány szak nemzetközi fórumán is méltó helyet vívjunk ki magunknak.

Dr. Dudich Endre elnök,
Budapest, 1960. április 4.

- 139 -

Glinka F. N. 1806. évi leírása az Aggteleki-barlangról

Glinka Fjodor Nikolájevics, a dicsőemlékű orosz dekabrista forradalom egyik szervezője, a szovjet irodalomtörténet által is rendkívül nagy becsben tartott orosz költő, a napóleoni háborúk éveiben beutazta Magyarországot egy részét is.

Magyarországi élményeit 1815-ben megjelent útjegyzetei rögzítik. ¹Útjegyzetei költőien szép emlékei a magyar–oroszl kapcsolatoknak; szerzőjükben hazánk egyik legfestőibb és legbarátibb leíróját kell tisztelnünk. Ezek magyar fordításban mind a mai napig nem láttak napvilágot, de nagyobb részletei még ez évben e sorok írójának gondozásában nálunk is megjelennek. Mellőzzük most a kiváló költő és író méltatását és ragadjuk ki a magyar barlangkutatót legközelebről érdeklő fejezetet: az Aggteleki-barlang festőien szép, a természettudományok iránt fogékony költő tollához méltó leírását.

¹ Письма русского офицера о Польше, австрийских владениях в Венгрии с подробным описанием похода России против французов в 1805 и 1806 годах. Москва, 1815-1816.

A fáklyák világa éppen, hogy csak némileg szétoszlatta a sűrű sötétséget és szemeink előtt egyszerre csak újszerű, fenséges és ugyanakkor félelmetes kép tárult fel; hatalmas tömbök függtek felettünk, szinte azzal fenyegetve, hogy nyomban reánk zuhannak. De a kíváncsiság úrrá lett a félelmen és folytattuk utunkat, keresztülhaladtunk két vagy három folyosón – ezek oly alacsonyok és szorosak voltak hogy csaknem kúsznunk kellett – majd terjedelmes, üres földalatti térségben találtuk magunkat, mely roppant méretű díszteremre emlékeztetett; de még elképzelni sem lehetne, hogy emberi kéz ilyet alkothatta. Nem! A hatalmas természet alkotta és öltöztette ilyen pompába, melyen a földi halandó legfeljebb csak álmélkodhat, de utánozni azt nem merészelheti! A kristályfalakat különféle, magasba tornyosuló alakzatok, képződmények takarják el; sokfajta oszlop, stukkódíszítések és az építészetben ismert egyéb díszítőelemek, de valami csodálatos elrendezésben. Kissé tovább haladva, meglehetősen bővizű csermelyre bukkantunk, melynek folyás-

iránya a barlang legbelseje felé vezetett. Később követni fogjuk a patakocska útját, most pedig átkúszunk ebbe a kis folyosóba, mely jobb oldalról nyílik és a másik mellékbarlangba vezet.

Jó tíz percig kúszunk az alacsony bolthajtás alatt és végül a sziklák között a legkeskenyebb ösvényen át egy magaslatra érkezünk, melyet vezetőnk földalatti hegycsúcsnak nevezett. És nagyságát tekintve, valóban nem maradt alatta egy jókora hegynek. Itt egy koponyát és egyéb emberi csontokat mutatott meg nekünk. Mindkét oldalról sötétlő szakadék tátongott. Keskeny ösvény vezetett lefelé; leereszkedtünk; talán egy óra hosszat barangoltunk ezen a részen és azután a keskeny, szoros zugokból lassacskán megérkeztünk a természet alkotta óriási díszteremhez. Szemünk már át tudott hatolni az örök sötétség függönyén és mohón, elragadtatással szemléltük a mögötte rejtőzködő tárgyakat. E földalatti dísztermeknek csaknem mindegyikébe ötezer ember is beleférne. De ne gondold, hogy ezek a térségek csupaszok! Nem, ezek tele vannak különféle csodálatos dolgokkal. Láthatók itt csodálatosan magas, hatalmas méretű teljesen ép és csonka piramisok és tornyok; a roppant boltozatok mennyezetéig érő kecses görög oszlopok, a feketéllő szakadék mélységéből kibukkanó kidolgozatlan gótikus tornyok. Különféle állatok fejmásai, vadállatokra emlékeztető törmelékek, madarak utánzatai, torz formájú kardok, pajzsok, kopják és egyéb diadaljelvények állnak felhalmozva a szirt tetején

Milyen csodálatos a természet! E csodák megalkotásához vizet alkalmazott; mindezeknek a ritkaságoknak víz a szülőanyja. A víz a legkeskenyebb likacsokon is keresztülhatol és örökös cseppek alakjában hull alá. Ezekből a cseppekből lesz – kristályosodás révén – az áttetsző, világos, fehérszínű cseppkő, mely a megfoghatatlan természet keze nyomán a legváltozatosabb alakokban és példányokban jön létre. Az érdekesség kedvéért néhány példányt magunkhoz vettünk, később a környékbeli falvak lakosai arról igyekeztek meggyőzni bennünket, hogy a cseppkő porrázúzva és avas szalonnával elkészítve a legjobb orvosság mind az emberek, mind egyéb élőlények számára csonttörés ellen és flastromként kell a sérült tagra helyezni.

Mindenütt körülvesz a csodák alkotójának ámulatba ejtő játéka. Ezekben a földalatti pusztaságokban szerte mindenütt a föld felszínén létező különféle testek csodálatos utánzatát láthatod. Ha jó néhány évszázaddal ezelőtt, a pogány korban egy kíváncsi vándor belépett volna ebbe a barlangba, nyilván azt hitte volna, hogy valamely isten, vagy hatalmas varázsló egy egész országot alábuktatott a föld belsejébe és valamennyi lakosát megdermesztve fogva tartja. Nem is olyan könnyű elvetni ezt a gondolatot, ha mindenütt saját szemünkkel látjuk e néma lényeket, az elevenek hasonmásait.

Az örök homály függőnye mögül úgy villannak fel, mint a kísértetek, melyek éjfélkor rémisztgetik az ijedősöket.

Mivel is lehetne összehasonlítani azt a képet, mely elénk tárult akkor, amikor teljesen leereszkedtünk és mélységes szakadékok között döbrent tekinteteinkkel szemléltük a rémületes földalatti tájakat? Egyik hegy tornyosul a másikon; egész sziklák lógtak lefelé és csak vékony rétegezésű csapokkal tapadtak a boltozathoz; a mélységes szakadékok szájai mintha sóváran el akarnák nyelni őket; a legkönnyebb testek tartották az ezerszerte nehezebbeket. Mindez teljes összevisszaságban és mégsem omlik le semmi sem: titokzatos erő tartja ezeket a mérhetetlen romtömegeket, melyeknek beláthatatlan méretei ámulatba ejtenek.

A földalatti halott ország mélyében számtalan megkövült lény között mélységes csend uralkodik; mi sem merészeltük megtörni a csendet és felébreszteni a régóta álomba merült visszhangot; sokáig figyeltük a földalatti természet csendjét és végül is visszafordultunk, hogy találkozzunk bajtársainkkal.

Bizonyos idő múlva ahhoz a helyhez érkeztünk, ahonnan jobbra fordultunk, vagyis a csermelyhez. Itt újabb vezető várt ránk, aki közölte velünk, hogy bajtársaink már a felszínen vannak, vagy inkább tán így mondhatnám: a napvilágon. Két vezetőnkkel újból leereszkedtünk, most a csermely mellett haladva. Erre a folyosók nem voltak annyira szorosak; mindenütt csillogott a komor természet magabiztossága.

„Íme a kastély” – kiáltott fel előttünk a vezetőnk. Ahogy közelebb léptünk, valóban valami kastélyszerűt pillantottunk meg. Ez hatalmas épülethez hasonlított és olyan magas volt, hogy még a fáklyát magasra emelve sem lehetett a csúcsát látni. Alul oszlopok és pillérek sokasága támasztotta meg. Mindez vízcseppekből tevődött össze, melyek cseppkötömbökké alakultak át. Így hát ítélj magad, hány évszázadra volt szüksége a természetnek e csodák megalkotásához!

Még néhány sötét folyosó, majd egyszerre gyönyörű kertben találok magam; néhány kurgánhoz hasonló dombon különféle virágok, edényekben és a földön; de mindezek csak magukra öltötték a virágok és növények külsejét, ám valójában kristályok csoportosulása. Ezt a helyet virágoskertnek nevezik. Fenn, a mennyezet alatt sok-sok függő cseppkötömb ereszkedik alá, melyek csillárookra és öröklámpákra emlékeztetnek. Ha néhány lépést teszünk lefelé, lármára leszünk figyelmesek, mely közeledtünkkel egyre erősödik; néhány lépcsőfokkal lejjebb szállva vízesést pillantunk meg, mely harsogva, tajtékzó habokat verve zúdul a sötét mélységbe. Az áradat rohanó sodra sok lágy anyagot és homokot hordott össze, mely egy arsin szélességű természetadta gátat alkotott és a víz ezen keresztül tör előre. A gát egyik oldalán a víz olyan sekély, hogy át lehet menni rajta; a másik oldalon viszont mérhetetlenül mély.

Mind a két vezető különféle ürügyekkel megtagadta, hogy messzebbre vezessen bennünket. De végül is jó szóval és némi pénzzel rá lehetett venni őket és miután keresztülhaladtunk egy sekély részen, elérkeztünk a földalatti szigetek egyikéhez. Itt sok a kifejező képződmény; közülük egyik Neptunra emlékeztet a háromágú villával; mások különféle testhelyzetet elfoglaló emberi alakokat juttatnak eszünkbe. A következő szigeten egy kiemelkedő sziklán vezetőnk figyelmessé tett

bennünket egy szoborra, az ú.n. Szűz Máriára; ez a hatalmas szobor eléggé emlékeztet egy kisdedet karjaiban tartó nőalakra. Ezután újból átléptünk a vízen, a harmadik szigeten az ú.n. angyalszobrot pillantottuk meg; akárcsak egy magasra nőtt ember, kiterjesztett szárnyakkal. A vezető itt azt mondta, hogy két naphosszát, vagy még tovább is mehetnénk előre; ebből ítélj a földalatti világ kiterjedéséről. Várost lehetne benne építeni néhányezer lakossal. A visszhang olyan erős e földalatti pusztaságokban, hogy szavainkat és kiáltásainkat csaknem tizenötszörösen verte vissza.

Innen visszafordultunk. A sziklák oldalain és a falakon sok nevet olvashattunk francia, német, latin és magyar nyelven, mivel igen sok utas jön ide, hogy bámulattal adózzék a barlang csodáinak. Mi is beírtuk neveinket, oroszul. Az egyik falon felfedeztük Kray bárónak, a híres generálisnak a nevét. A megáradt víz megakadályozott abban, hogy odalépünk ahhoz a helyhez, ahová II. Ferenc, a jelenlegi uralkodó írta be a nevét. Az egyik szikla mellett elhaladva a „Ludmilla” név tűnt fel szemeinknek és vezetőnk elmondta, hogy az egy igen előkelő hölgytől – egy Eszterházy hercegnőtől – származik. Hogyan merészkedhetett ilyen félelmetes helyekre?

Elképzelheted, hogy milyen veszedelmes lehet eltévedni e sötét tájakon. Éles szirtek, kiugró sziklák torlaszolják el mindenfelé az utat azok előtt, akik nem ismerik töviről hegyire valamennyi sejtelmes járatot. Mélységes szakadékok tátonganak a keskeny ösvény mellett, és ha kialudna a lámpás, úgy a pusztulás elkerülhetetlen, mivel a sötétben egyetlen lépést sem lehet tenni.

Miközben erről beszélgettünk, egyszerre csak a szűk átjáróban vezetőnk kiejtette kezéből a fáklyát és az kialudt.

Megdermedtünk a rémülettől, lesújtott bennünket a számtalan veszedelem gondolata, de az ügyes, tapasztalt vezető néhányszor minden irányban meglóbálta fáklyáját és az újból lángra kapott. E szövetnek szegényes fénye a tavaszi napnál is kellemesebbnek tűnt számunkra.

Végül is hosszú bolyongások után kijutottunk a barlangból, melynek mindössze egyetlen egy bejárata van: egy eléggé kis nyílás az igen magas sziklahegyben, a gömör megyei Aggtelek faluhoz közel. A lakosság Baradlának nevezi. A barlang levegője

- 143 -

rendkívül tiszta és hőmérséklete télen-nyáron egyaránt mérsékelt. Nyáron ünnepnapokon a falusi leányok a barlang első termében gyülekeznek össze és fáklyafény mellett táncolnak. A lakosság sok mesébe illő dolgot beszél a barlangról, így pl. azt, hogy akik e barlangot látogatják, álmatlanságba esnek. Egyesek, akik hat napon át járták a barlangot, nem éreztek semmi vágyat arra, hogy aludjanak, de ez valószínűtlenül hangzik. Mi hét-nyolc órát töltöttünk a barlangban, de legalább három-négy napra lett volna szükségünk ahhoz, hogy minden nevezetességét megtekintsük.

Beszereztem a barlang vázrajzát, melyet az uralkodó által külön erre a célra kiküldött mérnök szerkesztett. E szerint a barlang kilenc részre oszlik:

- 1./ Bejárat a földalatti üregbe
- 2./ Az első csermely
- 3./ A kastély
- 4./ A második csermely
- 5./ Virágoskert
- 6./ Szűz Mária hegye

- 7./ Hóreb-hegy
- 8./ Nagy grotta
- 9./ A további behatolást a víz megakadályozza.

Vajmi nehéz megfejtetni, hogy mi hozta létre e roppant barlangot, azonban csak arra a következtetésre lehet jutni, hogy földrengés folytán keletkezett. A természet szorgos megfigyelői mindenfelé felfedezik az egykori nagy hevességű földrengés nyomait. A hegytetőkön igen sok olyan képződményt találunk, melyek a tenger medrének jellemző sajátosságai. Néhány száz lábbal a föld alatt emberi településnyomokat tártak fel. Mindez azt bizonyítja, hogy volt egy időszak, melyben az egész természet forrongott, a folyók megváltoztatták medreiket és a tengerek vándoroltak a föld felszínén.

De mindennél érdekesebb, hogy a barlang sok helyén keréknyomok láthatók, a homok, melybe belevésődtek, megkövült. Ki kocsikázhatott a barlangban, melynek bejárata oly szűk, hogy egyetlen ember is csak ügyel-bajjal képes bemászni? Rejtvény ez.

A barlang e leírása után Glinka rátér kassai napjainak ismertetésére. Bártfa érintésével tér vissza hazájába.

Dr. Tardy Lajos

A fent teljes terjedelmében közölt hiteles és eddig ismeretlen Baradla-leírást dr. Tardy Péter, a Budapesti Törvényszék állandó hites orosz tolmácsa találta meg és juttatta el közreadás céljából hozzám. Glinka orosz költő leírását hazánk felszabadulásának 15. évfordulója alkalmából nyújtom át a TÁJÉKOZTATÓ kedves olvasóinak.

Dr. Jakucs László

- 144 -

EDDIG ÉS NEM TOVÁBB Vass Imre nyomdokain a Baradlában

Évekkel ezelőtt – mikor még mint turista jártam a hegyeket – történt első találkozásom a Baradlával, hogy aztán soha többé ne eressen el és meghódítson a barlangok világának. Akkor hallottam életemben először Vass Imre nevét és tanultam meg tisztelni is. Barlangvezetőnk a Vaskapu bejárati szikláira mutatva így szólt: Eddig jutott el Vass Imre, a Baradla-barlang további részeinek későbbi felfedezője 1821-ben. A nagy víz megállította útjában, nem tudott akkor beljebb hatolni és valamelyik sziklára itt rávéste: "1821-ben eddig és nem tovább, Vass Imre". Mikor ezt a mondatot először meghallottam, nem gondoltam, hogy a Baradla nagyszerű kutatójának neve és a Baradla maga is, milyen nagy szerepet fog játszani az életemben.

Az elmúlt évben, egy esztendőn át a Baradla kutatójaként dolgoztam Aggteleken. Ez alatt az idő alatt ellenállhatatlan erővel húzott magához Aggtelek barlangóriása és teljesen hatalmába kerítette a barlang megismerésének vágya. Úgyszólván ki sem bújtam a felszínre, s ha igen, csak azért, hogy ott – olvassak róla. Így került a kezembe Vass Imre könyvének egy gépelt másolata. Mondanom sem kell, milyen mohó kíváncsisággal vettem kezembe a könyvet, s miután letettem, meggyőződéssé vált bennem az az érzés, hogy egy egészen más barlangról olvastam, mint amit

eddig ismertem. Sok homályos pont, ismeretlen helyek, ismeretlen mellékágak, melyekről ma semmit sem tudunk.

Mi sem természetesebb, minthogy nyomban megpróbáltam benn a helyszínen azonosítani a Vass Imre által említett pontokat a ma ismert alakzatokkal és barlangrészekkel. Nem sikerült. Semmi sem ott volt, ahol az ölek átszámítása után kerestem. Tehát valami eltérésnek kell lenni a száz méterenként a barlang falára festett jelenlegi mérési adatok és Vass Imre felmérése között. Mikor azután Dudich professzor úr könyvét elolvastam, kiderült, hogy ezt az eltérést pontosan ismerik már és 231 méterben határozták meg a két felmérés végeredménye alapján. Ennyi a különbség a Vass-féle és a Pogány-Czenner-féle felmérés között. Ez, mint olvastam, abból ered, hogy Vass a Nehézúton, Czennerék a Libanonon át mérték, azonkívül Czennerék az utak hosszát mérték fel. /Ez utóbbi tény jelentőségére először nem figyeltem fel./ Ismét nekiláttam tehát a számolásnak. Átszámítottam a bécsi öleket méterre, s hozzáadtam a 231 m differenciát. Nos, mindjárt az első próba után megbuktam. Rögtön a Vaskapunál. A „bejárattól számított 850 öles távolság” méterre átszámítva /1.89-cel/ $1606 \text{ m} + 231 \text{ m} = 1837 \text{ m}$. Tehát eszerint az 1800 métert jelző falra festett sávnak 37 méterrel a Vaskapu előtt kellene lennie, ezzel szemben azt a valóságban a Vaskapun túl láthatjuk.

- 145 -

Pedig Vass Imre határozottan írja: „Ezen kövek közül a másodiknak, a' mellyre bellyebb menet a' kapaszkodó kéz akad, első hegye esik a barlang szájától számítván 850 öles távolságba,” mégpedig nem bent a Vaskapuban, hanem: "az egész egy magas és tágas üreget tészén", tehát még a szifonos szakasz előtt. Itt valami nincs rendben.

Ismét nekiültem hát a böngészésnek. S ekkor világossá vált előttem az első tévedés. Vass Imre nem a Vaskapunál akadt el. Itt nem is található komoly akadályra. Hogyan lehetett nem felfigyelni világos és pontos leírására? „Ennek /a Vaskapu szikláinak/ veszedelmes nyílásán nagy ügyvel és különös vigyázattal, egy kőszárlól a' más kőszárla kell általmenni, néhol mászva, csúszva, másutt a' hézagokon ugorva keresztül. Itt kezdődik az 1825-ben felfedezett új ág...” Nos, ez utóbbi mondat tette tévedések áldozatává a barlangkutatókat. Pedig a folytatás világosan beszél. Leírja útját a szűk folyosóban, s e leírást olvasva az is ráismerhet a Vaskapu szifonjára, aki azt először látja. Ezután következik a leglényegesebb rész: „...juthatni egy tágasabb üregbe, mellynek kezdetén egy vastag mészkőlap tetejéről a barlang fenekéig egy testben lévén a barlangot két ágra osztja. A jobbra eső ág csak keskeny s a víz folyására szolgál. A balra levő tágasabb, elején alacsony, azután magasabb egy spép /?/ iszapos lapot mutat, amellynek az oszlop megett viszon megjelenő folyó szélesebb vízállása teszi széleit. Eddig volt az én 1821-iki földalatti utazásom, mert a jobbkézre beljebb nyúló üregnek egész tájéka meglábolthatatlan vízzel el lévén borítva s gátolta a további menetelemet s meg kellett elégednem azon jegyzéssel, mellyet az oldalfalra írtam: 1821-ben eddig és nem tovább Vass Imre. /Nr.32.31fok 3'”

Megjegyzendő, hogy Vass Imre az "új ág"-ban újra kezdi a mérést, a Vaskaputól, a 850. öltől. Így jön ki a feliratig a 31 öl és 3 láb.

Ismét megpróbálkoztam a számítással. A 850 ölet átszámítottam méterre, hozzáadtam a 231 m különbözetet, végül a 31 öl és 3 lábat is méterre átszámítva hozzáadtam az előzőkhöz, azután keresni kezdtem. Seholy semmi. A leírás és a hely képe nem egyezett egymással és a falon nyoma sem volt feljegyzésnek. Talán korommal írta? Úgy láttam akkor, hogy ezt a kérdést ma már nem lehet kibogozni.

Miután visszatértem Budapestre, a Baradla emléke és Vass Imre könyvének rejtélyei nem hagytak nyugodni. Újra és újra elolvastam Dudich professzor és Vass könyveit. Ekkor ragadta meg a figyelmemet egy fél mondat, ami felett mindezidáig átsiklottam: "Ezen kövek közül a másodiknak, a' mellyre bellyebb menet a' kapaszkodó kéz akad, első hegye esik a barlang szájától

számítván 850 öles távolságba, egyenességeket, a meddig el lehet látni vévén." Nos, Dudich professzor úr könyvében az áll, hogy Czennerék az utak hosszát mérték a barlangban,

- 146 -

Vass Imre pedig "egyenességeket, ameddig el lehet látni vévén." De hiszen akkor lehetetlen, hogy az egész barlangon végig 231 m legyen a különbség. Ez csak végeredmény, ami azonban felmérési szakaszonként teljesen eltérő különbségeket jelenthet, éppen a kétféle felmérés eltérő módszerei miatt. /Münnich Kálmán, aki a barlangot Vass Imre módszerével mérte újból fel, az övétől alig különböző végeredményt kapott, az ő felmérési részadatai azonban sajnos nem állnak rendelkezésre. A barlangban mindenütt csak a legutolsó felmérés számai láthatók a falra festve./

Fejest ugrottam újból a számtengerbe. Mindenekelőtt egy-két biztos bázis kellett, amely még akkor sem lehetett eltéveszthető, ha az elnevezés azóta megváltozott. Kilenc ilyen bázispontot jelöltem ki magamnak /Vaskapu, Olympus – Szultán-pamlaga, Ravaszlyuk-Retekág, Aranyutca, stb./, s ezeket beazonosítva megállapítottam a bázispontok közötti barlangszakaszok eltéréseit a Czenner méréstől. Egyik bázispont kétféle mérési adatának különbsége adta meg az eltérés minimális, a másik bázisponté a maximális értékét. Így kiderült, hogy a bázispontok által meghatározott barlangszakaszoknál esetenként 64 m-től 295 m-ig terjedő, egészen változatos eltérések vannak. Most már "csak" annyi volt hátra, hogy a Vass Imre által említett helyek gondosan leírt távolsági adatait átszámítva, mindegyiknél hozzáadjam a minimális és maximális hibahatárokat és így sikerült 20-30 méteres körzetre leszűkíteni a keresés munkáját.

Határtalan izgalommal léptem be a barlangba április 8-án. Tisztában voltam azzal, hogy ha az átszámítás jó, akkor végre kezünkbe került a kulcs, amellyel megfejtjük a Vass Imre óta "nyomtalanul eltűnt" kis mellékágak, érdekes és kutatás szempontjából sokat ígérő részek évszázados rejtvényét. A próba Vass Imre feliratának megkeresése volt. Amint közeledtünk a Vörös Meteor és a pedagógusok lelkes, fáradhatatlan kis csoportjával a Vaskapuhoz, egyre izgatottabbak lettünk. Nemcsak azért, mert ha sikerrel járunk, ez számításaink helyességét is igazolja, hanem inkább azért, hogy végre talán megláthatjuk a Baradla bátorlelkű kutatójának régóta és mindeddig hiába keresett keze írását, a már-már klasszikussá vált mondatot: "Eddig és nem tovább".

A Vaskapu szifonjába érve feszült figyelemmel számoltuk lépéseinket és árgus szemekkel, Vass Imre könyvével kezünkben figyeltük a szűk, komor folyosó minden kiszögellését, hogy ezt a leírással azonosíthassuk. Egyezett! No, még körülbelül 50 lépés. Számoltunk ... 20... 30... 36... 42... 48... most – itt kell lennie. Szétrebbent az egész csoport, izgatottan vizsgáltuk mindnyájan a falakat, s egy perc sem telt bele, Dunszt Klári, a pedagógus csoport kis „Peti”-je felkiáltott: Megvan! Hihetetlen gyorsasággal ugrottunk oda.

- 147 -

Tényleg! Itt van!!! Szép, kalligrafikus betűkkel a szürke sziklába karcolva Vass Imre neve, alatta az évszám: 1821, tőle balra három munkatársának neve, ugyancsak évszámmal. A Styx vize halványra marta a bekarcolt neveket, fölöttük a fáklyák fekete füstje tette jóformán olvashatatlanná a többi szöveget.

Furcsa meghatottsággal néztük a 139 éves feliratot, és valahogy egy pillanatra Vass Imre szemével néztünk előre a barlang belseje felé. Hirtelen mi is ismeretlennek, újnak éreztük a nagyszerű barlangóriást, s míg felfedezésünk örömét tárgyalva haladtunk tovább a barlangban, végig elkísért bennünket ez a hangulat. Még a Meteor örökvidám, minden tréfára kész, mindig nevető fiataljai is komoly arccal, egészen új érdeklődéssel nézték a barlangot ezután. Nem tudtuk magunkat kivonni a hatása alól. Különösen a pedagógus csoport lányai, akik már tudták akkor: a

nyári programjuk lesz felkutatni és megismerni most már a Vass Imre Baradlóját, megkeresni a feledésbe ment barlangrészeket, az esetleg meglévő kis oldalágakat, melyekről Vass Imre említést tesz.

Úgy érzem, mindezt el kellett mondanom. El kellett mondanom nemcsak azért, mert talán segít rég vajúdo kérdéseket eldönteni /pl. a Phlegeton kérdését/, nem csak azért, mert magának a feliratnak is jelentősége van a magyar barlangkutatók szempontjából, hanem talán azért is, mert Vass Imrét kissé a maga hőségének érzi minden magyar barlangkutató, s mert nagyszerű teljesítménye előtt tisztelettel hajol meg ma is mindegyikünk, idős és fiatal egyaránt.

Putz Gizella

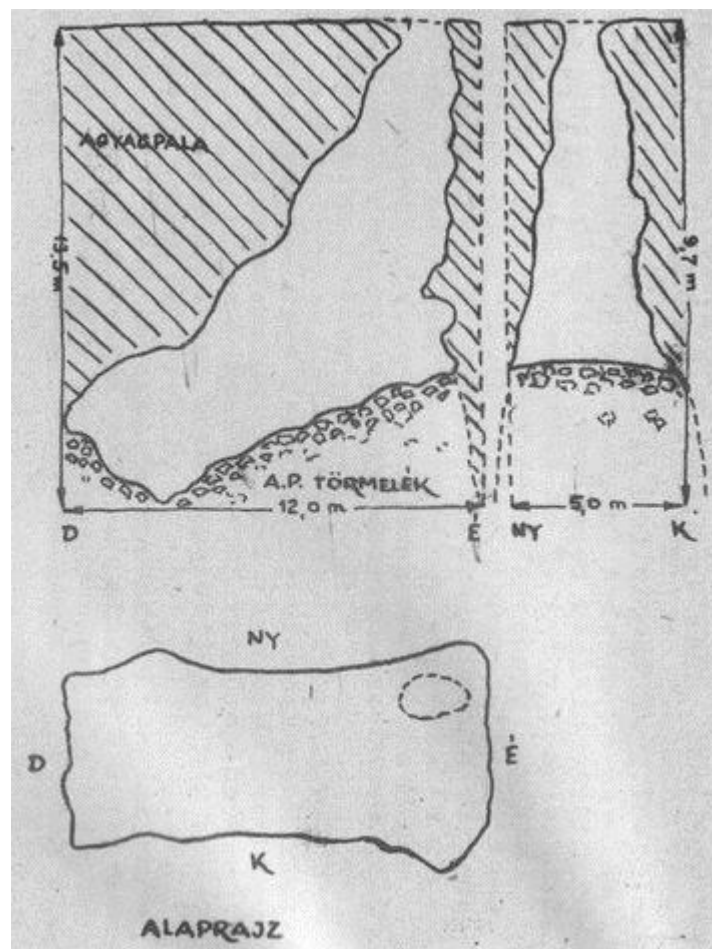
- 148 -

A nádasbérci Agyagpala-zsomboly

Ismerőseim, turisták és diákok hívták fel figyelmemet egy érdekes képződményre, a Nádasbércen található, agyagpala térszínen keletkezett zsombolyra.

Nádas-bérc a Déli Bükk területén található, az Eger-Lillafüred közötti műút mellett É-D-i iránnyal.

A zsomboly barlangi járat felszakadásával jött létre, csakhogy itt a mészkőre agyagpala került és a felszakadás erre is átöröklődött. Ha tisztában akarunk lenni a zsomboly keletkezésével, okvetlen meg kell vizsgálni a rétegtani és szerkezeti viszonyokat.

Általában a Déli-Bükkre jellemző az erősen tört, felpikkelyeződött, gyúrt szerkezet. Míg a Délkeleti-Bükköt főleg másodkori mészkő, addig a Délnyugati-Bükköt főleg nemkarsztosodó kőzetek – így agyagpala és homokkő – építi fel. A két terület határán – Bükkzsérc–Tarkó közötti területen – a mészkőre rátolódott az agyagpala. Ezen a részen alakult ki a zomboly. A Nádasbércen és környezetében a sötétszürke

- 149 -

agyagpala és homokkő összlet az uralkodó /ladini/. A másik képződmény a sötétszürke szaruköves mészkő, mely helyenként világosszürke mészkőbe megy át. Ez itt csak rögök formájában bukkan a felszínre, de keletre mint a felszín fő felépítő kőzete szerepel, nagy kiterjedésben /ladini/.

Valószínű, hogy ezen a keleti részen, a mészköves területen eltűnő vizek /főleg Répáshutától D-re, DNy-ra/ barlangi járatot hoztak létre az agyagpalával fedett felszín alatt. A barlangi járat pusztulása, felszakadása az agyagpalára is áttérjedve hozta létre a zombolyt, mint érdekes fedettkarszt formát, szerkezeti irányokhoz kötöten.

A zomboly mai szabad része teljesen agyagpalában helyezkedik el, a mészkő csak nagyobb mélységben található meg. Bejárata a pusztuló tönk gyengén keletre lejtő felszínén helyezkedik el. Az 1950-es évek elején keletkezett, mikor a tőle 5-600 méterre levő műút is felszakadt. Jelenleg környezete erősen cserjés, bokros, így nagyon nehezen található meg. Bejárata 80 x 100 cm, de lefelé fokozatosan 5 x 12 méterre szélesedik ki. Alját agyagpala-törmelék borítja. Három oldalról viszonylag sima falak határolják, míg a D-i erősen aláhajló részen karélyos szakadási felületek találhatóak. A zombolyban található törésvonalak É-D-i és K-Ny-i irányúak. A pala dőlése É-i, 43-45 fokkal. A felszínről a törésvonalak mentén leszivárgó csapadék, még a zomboly legalján is erősen elmállasztotta a kőzetet. Így a törési síkok a csapadékkal karöltve a fiatal forma gyors pusztulását erősen elősegítik.

Horváth Sándor

Felhasznált irodalom:

1. A Bükk hegység régi tömegének földtani és vízföldtani viszonyai. /Schréter Zoltán/
2. Geomechanika /Schmidt E. Róbert/

- 150 -

KÖTÉL, KÖTÉLHÁGCSÓ. /IV. rész./

Írta: Csók Rémo

b./ Biztosítókötél használata.

Biztosítókötélnek nevezzük azt a kötelet, amelynek rendeltetése, hogy a barlangkutatót egy esetleges lezuhanástól megóvja, a kutató közlekedjék akár mászókötélen, kötélhágcsón, a csupasz falakon, egy járat bizonytalan stabilitású padlózatán, vagy úszva egy szifonon át.

A kötélbiztosításnál figyeljük meg, hogyan viselkedik a biztosító, a biztosított s nem utolsó sorban: hogyan reagál maga a köté dinamikusan ellenállóképességével.

Mivel a biztosítókötél zuhanás esetén hirtelen rántásnak lesz kitéve, aminek ellen kell állnia, felvetődik az a kérdés, hogy hol van a köté a legjobban kitéve a szakadásnak, hol van a legkisebb dinamikai, szakító ellenállása?

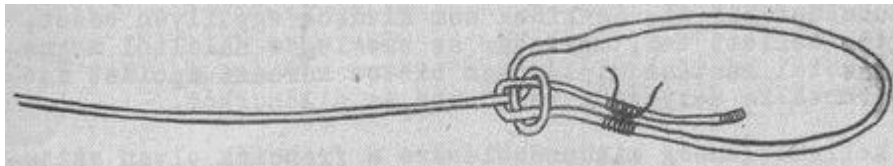
A válasz egyszerű: ott, ahol meghajlik; ahol a fonalak a legerősebb hajlásnak vannak kitéve; ott, ahol a kötelet egy sziklabütyökre helyezük; a biztosító alpinszeg kapocsgyűrűjénél; a csomóban, amely a kötelet a mellünkre erősítve tartja. Zuhanás esetén a köté a legtöbb esetben a

csomónál szakad el, mert ott van a legkisebb tágulási lehetősége, szemben a kötélt többi részével. Ez a törvényszerűség megkívánja a csomó helyes kiválasztását. Az a csomó felel meg a fentieknek, ahol a kötélt szára lehetőleg egyenesen megy a csomóba és erős hajlása csak ott van, ahol a feszülés erejét a súrlódás következtében a kötélt nagyobb részére át tudja adni. Ennek a követelménynek az állóhurok, a bűvarkötés felel meg leginkább, mert csomója ritkán szakad el hamarabb, mint a kötélt futó része; továbbá, mert azokkal a tulajdonságokkal rendelkezik, melyeket a kötélt csomózásáról szóló fejezetben már tárgyaltunk. /TÁJÉKOZTATÓ 1960. január-február. 27. oldal/.

Mint tudjuk, kötélnél minden csomó akkor tart, ha feszülés alatt áll. A biztosítókötél használatkor nincs mindig megfeszítve, nem áll állandóan feszült állapotban, megtörténhet, hogy nem is kerül rá sor. Ilyenkor a csomó könnyen kioldódó képessége hátrány; esetleg végzetes is lehet akkor, ha szükség van rá és – kibomlott. Felesleges részletezni a következményeket.

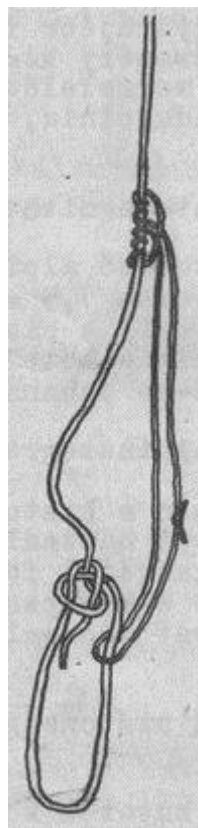
- 151 -

Ennek az esetnek az orvoslása kézenfekvő: a csomóból jövő kötéltvéget és az ezzel párhuzamosan futó hurokrészt vékonyabb zsineggel egymáshoz kötjük.

Ezzel megoldódott a csomó kibomlásából származó veszély.

Többféle eljárást dolgoztak ki arra vonatkozóan, hogy zuhanás esetén a csomót tehermentesítsék a zuhanás erejétől.

Igyekeztek a szakító erő fősúlyát átterelni a kötélfutó részére. Az alábbiakban a tehermentesítő hurok alkalmazásával ismerkedünk meg, melyet a csomó szakadása elleni biztosításként használunk. A szokásos 6 mm-es, de 1 m hosszú zsinemből a kötélfutó részére az állóhurok csomójától kb. 50 cm-re háromszoros áthúzással Prusik /ejtsd pruszik/-csomót erősítünk, amelyiknek egyik végét az állóhurokba fűzzük, majd egyszerű kettős csomóval a sík végéhez erősítjük. Ezáltal egy tehermentesítő hurkot kapunk. Hogy feszülésmentes állapotban a Prusik-csomó ki ne lazuljon, úgy közvetlenül az áthúzásnál kimenő zsineg két szárát az ezekkel párhuzamosan futó kötélfutó vékonyabb zsineggel odakötjük.

Zuhanás esetén a biztosítókötél megfeszül, erős rántást szenved aminek először a Prusik-csomó van kitéve. A tehermentesítő hurok a Prusik-csomó és az állóhurok csomója közti részt az első pillanatban mentesíti a szakító erő súlya alól. Az állóhurok csomója annyival kisebb dinamikus hatásnak lesz kitéve, mint amennyi erőre van szükség a tehermentesítő hurok elszakításához, bár ez utóbbi nem szakad el minden esetben:

- 152 -

függ a zuhanás magasságától, erejétől, a kötélfutó hosszától, vastagságától stb. Egy 12 mm vastag biztosítókötél általában 15 m magas zuhanást bír el. Senkinek sem kívánok egy ilyen esést, biztosítás mellett sem, mert bár az esetleges haláltól megmenekül, a kötélfutó rántása utólagosan biztos kórházi ápolást igényel, bárhová is helyezzük testünkre az állóhurkot.

E kellemetlenség kiküszöbölésére a franciák olyan szíjazattal erősítik magukra a biztosítókötetet, amelyik hasonlít a pilóták által használt módszerhez.

Nem bír ki a kötélfutó általában 15 m-nél hosszabb zuhanást azért sem, mert ha az alpinszeg kapocsgyűrűjéhez, vagy egy sziklabütyök köré van rögzítve, úgy minden valószínűség szerint ott el is szakad, vagy pedig az alpinszeg törik ki.

Ha a biztosítókötetet másképpen nem tudjuk szilárdan rögzíteni, mint az alpinszeg segítségével, úgy itt is tehermentesítő hurkot alkalmazunk a sziklaszeg kapocsgyűrűjébe fűzve. Ebben az esetben a Prusik-csomót a biztosító személy kézzel tartja készenléti állapotban, mert a haladásnak megfelelően a kötele szükség szerint neki kell a mászó után adagolnia, engednie.

Hasonló a helyzet a sziklabütyöknél, sztalagmitnál stb.

A kutató ne haladjon felfelé az öt biztosító alpinszegtől 5-7,5 m-rel magasabbra, mert zuhanása esetén 7,5 m-t esik vissza az alpinszegig /amely távolság megegyezik a biztosító kötele hosszával/ és további 7,5 m-t esik, míg a kötele megfeszül, ami összesen kiteszi a kritikus 15 m-es zuhanási távot.

Lehetőleg ne bízzuk magunkat egyetlen alpinszegre!

Egyszeri nagyobb zuhanás fenntartása után a biztosítókötél "kifárad" és alkalmatlanná válik a további használatra, úgyszólván alig terhelhető meg ismét. Vastagságától függően nyugodt megterhelés alatt még egy embersúlyt sem képes biztonságosan megtartani, miért is a legjobb az ilyet azonnal használaton kívül helyezni.

Nézzük mármost azokat, akik a kötele a biztonság okáért használják, a biztosítót és a biztosítottat.

Komolyabb barlangi felderítést, ahol a kutatók kötélegységben mozognak, három, de leginkább két fős egységben lehet a legmozgékonyabban végrehajtani, ami nem zárja ki azt a lehetőséget, hogy több kötélegység kövesse egymást.

A kötélegység kötele 25-30 méter hosszú.

A biztosított, vagyis az előlmászó állóhurokkal erősíti magára a biztosítókötetet melle tájékán. Ha a kötést mélyebbre helyezi, akkor egyrészt kiteszi magát annak, hogy esésnél

fejfelé billen, másrészt az erős rántás a hastájnál fájdalmakat, sőt komoly belső sérüléseket idézhet elő /lengőbordák „leborotválása”, esetleg ezeknek alulról a tüdőbe, szívbe való hatolása stb./, az eséstől függően. A mellkas az erős rántást jobban bírja. Ha hátizsákkal közlekedünk, ne helyezük rá a biztosítókötelet, sem annak vállszíja közé, hanem ruhánk fölé a testünkre s csak azután vegyük fel a hátizsákokat.

A biztosított, miután meggyőződött arról, hogy a csomók stb. mind rendben vannak, megkezdheti a mászást. Az ügyesebb, a tapasztaltabb halad elől, ő a biztosított, míg a tapasztalatlanabb biztosít. Lefelé mászásnál a sorrend fordított.

A kőhullás már sok balesetet okozott. Óvatosan mozogjunk, ha alattunk mászótársunk, vagy bárki más tartózkodik, nehogy véletlenül is egy követ gurítsunk rá.

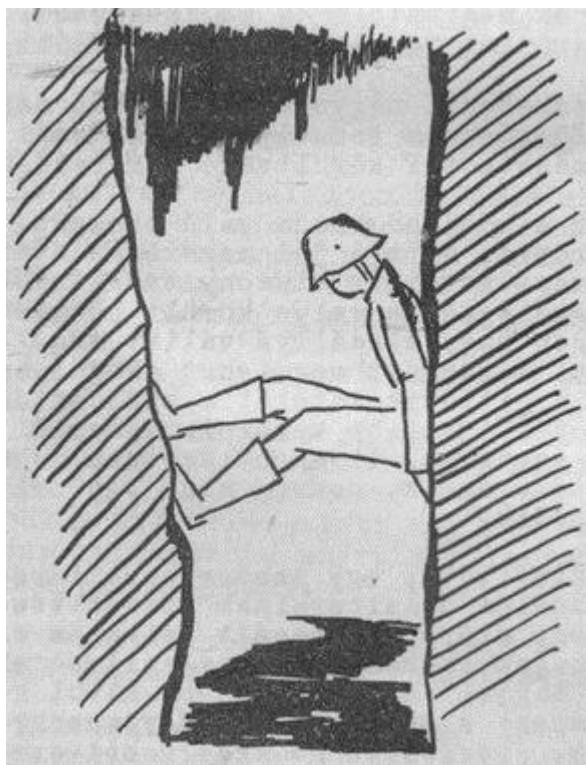
Tisztában kell lennünk azzal, hogy a mászás lassú dolog. Sietni, kapkodni, idegeskedni nem tanácsos: csak bajt okozunk vele. Legyen minden mozdulatunk megfontolt és szükségszerű. A felesleges manőverezés az erőnket fogyasztja el idő előtt.

Ha kötélén szabadon ereszkedünk, nagyobb mélységben már óvhatatlan a pörgés a kötél függőleges tengelye körül, amit bonyolít a biztosítókötél a mászókötel körül való tekeredése.

Valamivel jobb a helyzet a kötélhágcsón való ereszkedésnél, ha a táv viszonylag rövid, mert a jól megszerkesztett hágcsó pörgési lehetősége a mászókötelhez viszonyítva kisebb. Ha ellenben a kötélhágcsó függőleges tengelye körüli pörgésbe kezd, úgy a biztosítókötél igen nagy akadállyá válik; meggátolja a mászó továbbhaladását. A forgást meg lehet akadályozni abban az esetben, ha sikerül a biztosítókötelet a biztosítónak vízszintes irányban a hágcsótól távolabb kezelni. Hasonló helyzet áll elő a mászókötel esetében. Ilyen helyzetben zuhanáskor a biztosított ki van téve annak, hogy – mint egy óriási inga – a barlang falához csapódik.

A biztosítókötelet a biztosított, egy mesterséges idegszálhoz hasonlóan, fel tudja használni utasításainak közvetítésére, ütemes rángatást alkalmazva egy előre megbeszélt jelkulcs szerint, ha a távolság annyira megnövekszik, hogy valamilyen okból kifolyólag a kötélegység tagjai hallótávolságon kívül kerülnek egymástól. Itt felvetem azt a gondolatot, hogy amennyiben még nem történt volna meg, érdemes lenne kidolgozni erre vonatkozóan egy egységes kódexet, amit akár nemzetközileg is el lehetne fogadtatni. Meg kell jegyezni, hogy ez az utasításközvetítési mód általában csak egyoldalú lehet, mert a biztosító a kötelet nem ránthatja meg, nehogy társát életveszélybe sodorja: a biztosított egy esetleges labilis állásában a biztosító által közvetített kisebb erőbehatásra is kibillenhet az egyensúlyából.

Amikor a biztosított a barlang falán kényszerül közlekedni, a kőzet szilárdsága szempontjából vizsgáljon meg minden fogást és kapaszkodási lehetőséget. A támaszpontokra lehetőleg csak nyomás útján nehezedjék, nem pedig húzás által, mert egy-egy kő beágyazásából kiemelődhet. Teste simuljon a sziklához, ügyelve a helyes súlyelosztásra. Helyváltoztatásnál állandóan csak egy végtagja mozogjon, míg a három másik a támaszpontokon nyugszik. Így elkerülhető a lezuhanás veszélye, ha esetleg egy fogás megsemmisül, mert még mindig kettőn biztosan kapaszkodhat. Különösebb erőkifejtés, lökés, túlzott nyújtózkodás mellőzendő. Jegyezzük meg, hogy a térd, a könyök, a has tájéka, vagy a "nadrág hátsó része" nem mászóalkalmatosság, noha juthatunk olyan helyzetbe, ahol e testrészek igénybevétele is nélkülözhetetlen.

Kürtőben, hasadéokban a terpesz- és támasztótechnika jut előtérbe. A terpeszalakzatban a jobb láb és kéz az egyik, a bal láb és kéz a másik oldalfalat használja haladásra. A traverzálásnál, vagy támasztásnál a hát és a far meg a kezek az egyik, a lábak a fal másik oldalának feszülnek. Az ilyenként való haladás már komolyabb gyakorlatot igényel. Ne feledjük, hogy itt is állandóan csak egy végtag mozogjon!

Sokszor adódik olyan helyzet, hogy a biztosító nem felülről, hanem a biztosítottal egy magasságban oldalról, vagy alulról biztosít. Ebben az esetben az előlmaszó, ha már nagyobb távolságban van a biztosítótól útja közben alpingszeget verhet a sziklafalba amelyen áthúzza kötelét, hogy szerencsétlenség esetén hosszát megrövidítse. Így természetesen csak annyit fog esni, amennyi a távolsága a szegtől, nem pedig amennyi a biztosítótól.

A kötélegység tagjai között nagyon fontos a kölcsönös szóbeli kapcsolat. Ha a kötéld kezd kifogni, akkor a biztosító tudatja társával, hogy mennyi kötéld áll még a rendelkezésére és még mielőtt ez végleg kifogyna, ismét figyelmeztetést ad. A biztosított is érdeklődhet a hátralevő kötéldhossz felől. Ha az előlmaszó biztos helyre ért és a helyzetet olyannak látja, hogy a társát most már ő tudja biztosítani abban, hogy őt megközelítse, akkor visszaszól, hogy: „- Jöhetsz!” A második em-

ber természetesen nem indul neki vaktában, hanem felhívja társát a kötéld bevonására. Amikor ez megtörtént, előreszól, hogy jön. A vezényszavak legyenek rövidek és érthetők, mindig udvariasak. Ne beszéljünk hangosabban, mint amennyire feltétlenül szükség van. A barlang a természet gyönyörű birodalma, ahol a sötétség és a csend uralkodik. Nincs kiábrándítóbb a földalatti világban, mint egy káromkodó, sivító, füttyülő és ordító csoport menetele.

A biztosító a biztosítókötéldet gyengén megfeszülve tartja és tekintetével mászó társának minden mozdulatára ügyel. A biztosítottnak mászás közben a kötéldre nem lehet semmi gondja, mert fogásaival van elfoglalva. A biztosítónak feladata a kötéld megfelelő adagolása, vagy bevonása. A

kötélnek állandóan szabadon kell futnia, mert beakadhat, vagy kőomlást okozhat; ne legyen se feszes, se laza; a biztosító ujjával éppen csak érezze, hogy a kötélt valakihez hozzá van erősítve. A kötélt felesleges részeit karikába csavarva kezünkben, vagy a földre helyezve tartjuk.

A biztosító soha se tartsa a kötelet pusztán kezében, egyrészt mert az emberi erő nem elegendő egy zuhanó test megfékezésére, másrészt, mert a sodródó kötélt a súrlódás folytán égési sebet ejt a tenyéren, esetleg csontig leszedi a húst. Kesztyűben biztosítsunk!

A biztosítóhelyet úgy kell kiválasztani, hogy a kötelet egy sziklabütyök, egy tompa élű sziklaélen stb. átfuttatva tartjuk, hogy a zuhanás hevedését a megnövelt súrlódó felület csökkentse és tehermentesítse a biztosítót az óriási rántás legyőzésében. Itt is ügyeljünk, hogy éles sziklaél el ne vágassa a kötelet.

Ha nem áll rendelkezésünkre megfelelő természeti alakulás, akkor a biztosító az ábrán feltüntetettek szerint jár el: lábát szilárd talajon megveti és hátradől. Az alulról jövő kötélszárat egyik vállánál haránt átvonja a hátára, onnan a nyak mögött /felgyűrt gallérral/ a másik vállára vezeti, ahonnan annak szabad vége előre hull. A felszabaduló kötélmennyiséget állandóan ezen az úton fokozatosan bevonja szép simán, rángatás nélkül, azt mindkét kézzel igazítja.

Ez a biztosítási módszer, mint egyébként mindegyik, csak úgy felel meg céljának, ha a biztosító úgy helyezkedik el, hogy eséskor a zuhanót tényleg meg is tudja tartani. E módszer csak az alulról jövő biztosítást oldja meg.

- 156 -

Ha nincs természetes biztosítási lehetőség, akkor alpinszeget verünk egy alkalmas repedésbe. Az odaérkezett a kapocsgyűrűt és a kötelet kioldja, a szeg pedig a falban marad.

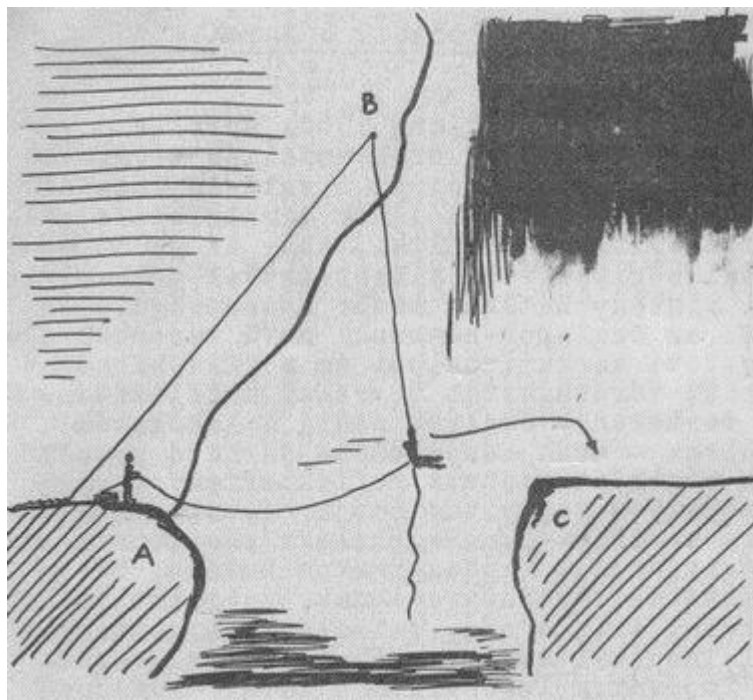
Sokszor találkozunk olyanokkal, akik a szakadék fölé hajolva figyelik biztosított társuk mozzanatait, ujjuk között vonva be a felszabadult kötelet. Vajon szükség esetén ezek meg tudják-e akadályozni társuk zuhanását anélkül, hogy esetleg ők maguk is el ne veszítenék egyensúlyukat és növelnék saját személyükkel is a szerencsétlenül jártak számát? Alig hihető. Érdemes lenne egyszer egy kötélegységbe való csatlakozás előtt kipróbálni, hogy mekkora húzást fejt ki egy szabadon függő ember, hogy tisztában legyünk, mekkora erőt kell kifejteni komoly esetben egy zuhanás rántásával szemben.

Érdekes gyakorlati biztosítási módszer az, amikor a biztosító a zuhanást úgy gátolja meg, hogy a kötélsúrlódásának a maximumát használja ki. Csak olyan helyen alkalmazható, ahol a szakadék előtt egy kb. 4 m-es vízszintes szakasz áll rendelkezésünkre. Az eljárás az, hogy a kötelet minél hosszabban a földre fektetjük s baj esetén nem teszünk mást, mint a végére ránehezedünk. A súrlódó felület a bajbajutottat fenntartja. Hátránya a kötél-többlet-szükséglet.

Idáig a biztosítókötélet eredeti rendeltetésének megfelelően vizsgáltuk. Van azonban egy másik kihasználási lehetősége: az átlengés végrehajtása biztosítókötéssel.

Adódhat olyan C-pont, ahová A-nak nevezett tartózkodási helyünkről sehogyan sem tudunk átmászni, csak egy magasabban levő B-pont közvetítésével, ami C és A között helyezkedik el és ami A-tól megközelíthető. Viszont B-ből sem tudunk le-

- 157 -

mászni a C-ponthoz. Ilyenkor a kötélegység két tagja elhelyezkedik az A-pontnál. A biztosított előre mászik fel a B-ponthoz, ott egy alpinszeget ver be, a kapocsgyűrűbe beakasztja a biztosítókötél futó részét, majd visszajön a kiinduló helyére. A biztosítókötél egy-egy végét mind a két kutató magára erősíti állóhurokkal. A kötélszéle a B-pont alpinszegénél van. Most egy második biztosítókötélet erősít magára a biztosított, amelynek a másik vége társánál marad. Ekkor a biztosított egy megfelelő lendülettel ellöki magát C-pont irányában, mint egy inga, amelyik B-pontból függ alá. Ügyelni kell, hogy a második biztosítókötél az ugró után akadálytalanul adagolódjék. Amennyiben a lendület kevésnek bizonyult, vagy C-pontnál a biztosított az egyensúlyát elvesztette és visszaesik, akkor a biztosító a második biztosítókötéssel társát magához

vonja vissza a kiindulási A-ponthez, hogy az átlengést megismételtesse. Ha az ugrás sikerült, úgy a biztosítóból válik most már biztosított, a második biztosítókötelet is magára hurkolja és átleng. A most már C-pontnál tartózkodó társa őt a második kötéllal akadály nélkül magához vonja: mind a ketten átjutottak a C-pontra.

Amennyiben a visszaúthoz az alpinszegekről aláfüggő kötélre nincs szükség, úgy azt az egyik szárának a húzásával bevonják.

c./ Munkakötél használata

Munkakötélnek nevezzük azt a kötelet, amelynek a segítségével a barlangkutatásnál előforduló különféle munkafeladatokat végezzük el. Pl. vödör, kötömb stb. felvonása a mélyből csigán, vagy anélkül; "futómacskák" üzembehozatala kézi-, vagy gépi erővel stb.

Mindenek előtt ismernünk kell a teher súlyát. A Tájékoztató 1959. december havi számának 37. oldalán megtaláljuk a kötelek szakítószilárdságának adatait, melyek alapján ki tudjuk választani a szükséges kötéلكeresztmetszeteket.

- 158 -

A kötéll anyaga nem különbözik bármilyen más kötéll anyagától, s ezen a már említett csomók közül a szükségeset alkalmazzuk.

Cikksorozatunkat a következő számban a kötéll kiegészítő tartozékainak ismertetésével folytatjuk. /Szerk./

Új kiépített szakasszal bővült a Baradla

Az aggteleki Baradla cseppkőbarlang 1960. április 4-én új idegenforgalmi látványosságú szakasszal és kijáráttal gazdagodott. A barlang túravezetői és hivatásos kutatói hazánk felszabadulásának 15. évfordulójának tiszteletére vállalt felajánlásukat teljesítették azáltal, hogy az IBUSZ és az Országos Tervhivatal segítségével elkészítették a "Labirintus-ág" kiépítését. A mintegy kétszáz méter hosszúságú újonnan megnyitott szakasz az Oszlopok-csarnoka nevű teremben ágazik ki az eddig látogatott túraútvonalból és a "Kis-Baradla" víznyelőnél kirobbantott táróvágattal ér véget a felszínen. A látványos szépségű termeken – amelyek eddig a látogatók előtt ismeretlenek voltak – most kényelmesen járható pompás betonutak kanyarognak végig és rejtett reflektorfény sugárözöne világít. Az ünnepélyes megnyitás napja, április 4-e óta a nagyközönség számára vezetett ú.n. aggteleki rövidtúrák ezt az új útvonalat is végigjárják. Mindazoknak a kutató, barlangvezető és villanyszerelő munkatársaimnak, valamint önkéntes segítőtársainknak, akik e nagy vállalat teljesítésében önzetlen részvállalásukkal segítséget nyújtottak, e helyen is ki szeretném fejezni a legőszintébb baráti köszöneteimet, az egyre szépülő és gazdagodó mesebirodalmunk: a BARADLA nevében.

dr. Jakucs L.

- 159 -

Új barlangtérképjelek ismertetése

A múlt év /1959/ őszén a Bp. Meteor barlangkutató csoportja vendégül látta a jugoszláviai expedíciójukról hazatérő lengyel kutatókat. Ők bocsátották rendelkezésünkre egy példányban az

újonnan kiadott jugoszláv barlangi térképjelzés-rendszert. A jelzések nagy vonalakban nemzetközinek mondhatók, mivel maga a jugoszláv kiadvány is kétnyelvű volt /jugoszláv-angol/ s azóta már a lengyel kutatók is használják.

Célszerű lenne ezeket a jeleket nekünk is átvenni, mivel ez az egységesítés nagyban szolgálja a térképek érthetőbbé, kifejezőbbé tételét. Ezenkívül nemcsak az egységesítés lenne a jelentősége, hanem segítséget nyújtanak a térképek rajzolásában is.

A jelzésrendszert természetesen nem tudjuk változtatás nélkül alkalmazni – kihagytuk belőle a jugoszláv jellegzetességeket, kibővítettük a magyar sajátosságokkal és új ötletekkel is gazdagítottuk. /Alább pontosan megjelöltük a változtatásokat./

A jelzések nagy száma miatt sajnos nem lehet mindent egy térképen feltüntetni, éppen ezért a következő csoportosítást eszközöltük:

1/ Topográfiai jelek. /1 – 21/

Jelentőségük abban áll, hogy használatukkal a kétszelvényű ábrázolás csaknem teljesen elhanyagolható az egyetlen /alaprajzi/ szelvényre merőleges irányú kiterjedések méreteinek számszerű bejelölésével. /Változtatások, ill. új jelölések: 11, 12, 20/

2/ Képződmények, üledék. /22 – 30/

/Változtatások, ill. új jelölések: 22/a, 23, 24/a, 25, 26/a, 27, 30/

3/ Meteorológia, hidrológia, ősmaradványok. /31 – 38/

/Változtatások, ill. új jelölések: 31, 32, 33, 34/

Természetesen ez a csoportosítás nem jelenti azt, hogy a jelzéseket szigorúan csak ebben a kötetekben lehetne használni. A két csoport összevonása – különösen az 1-2; 1-3 összevonás – természetesen megengedhető és lehetséges, addig, amíg ez a zsúfoltság miatt a térkép érthetőségének rovására nem megy.

A jelzésrendszer a vízszintes és közel vízszintes barlangok ábrázolásánál használható fel. A zsombolyok speciális jelenségeit ábrázoló jeleket külön összeállításban fogjuk közölni, úgyszintén a részletes geológiai felvételezés jeleit is.

Kósa Attila

A jelzések magyarázata.

1./ Fixpontok.

2./ A barlang – a./ alaprajzi – b./ hossz-szelvényének ábrázolása.

3./ Barlangbejárat a külső világosság behatolási határának jelölésével.

4./ Függőleges bejárat /v. kürtő mélységének jelölésével.

5./ Két emelet kereszteződése. a./ alsó emelet, b./ felső emelet.

6./ Szűk hasadéokban végződő járat.

7./ a./ aven b./ kürtő mélységük, ill. magasságuk jelölésével.

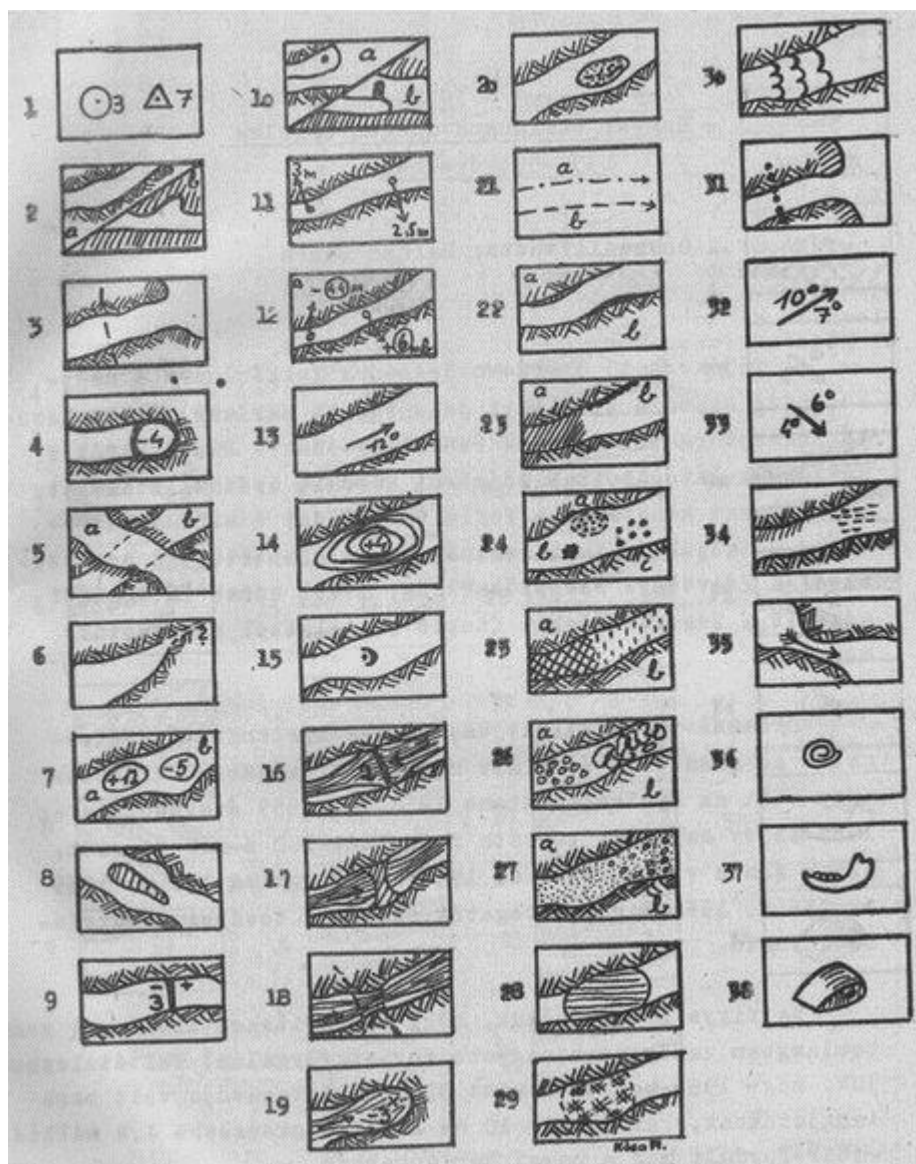
8./ Oszlop, v. válaszfal.

9./ Hirtelen szintsüllyedés a mélység jelölésével.

10./ Padka cseppkőoszloppal. a./ alaprajz, b./ hossz-szelvény.

11./ A barlangfolyosó magassága /fenéktől mennyezetig/ jellemző pontokon.

- 12./ A barlang – a./ mély-, b./ magaspontja a bejáratától számítva. /A magaspont egybeeshet a bejáratával./
 - 13./ A barlangfolyosó lejtése fokokban. /A nyíl a mélyebb pont felé mutat./
 - 14./ Domb – szintvonalakkal.
 - 15./ Víznyelő.
 - 16./ Patak vízeséssel. /Mélysége jelölve./ A nyíl a folyásirányba mutat. A patak medre a középvízállás szerint jelölendő be.
 - 17./ Szifon.
 - 18./ Időszakos szifon.
 - 19./ Végszifon – mélysége jelölésével.
 - 20./ Tó – mélysége jelölésével.
 - 21./ a./ ősi patakmeder, b./ időszakos patakmeder.
 - 22./ a./ mésztufa falon, b./ cseppkőbekéregzés falon.
 - 23./ a. cseppkőkéreg fenéken. b./ borsókő falon.
 - 24./ a./ sztalaktitok nagy tömegben, b./ cseppkőoszlop, c./ sztalagmitok.
 - 25./ a./ agyag, b./ kalcitlapok és aragonit fenéken.
 - 26./ a./ kavics, b./ nagyobb kövek.
 - 27./ a./ homok, b./ kavicsos homok /föveny/
 - 28./ Téli eljegesedés.
 - 29./ Guanó.
 - 30./ Mésztufa fenéken.
 - 31./ Barlangbejárat a külső levegő behatolása határának jelölésével.
 - 32./ A levegő hőmérséklete. Fent: téli középh. lent: nyári középh.
 - 33./ A víz hőmérséklete. Fent: téli középh. lent: nyári középh.
 - 34./ Intenzív vízbeszivárgás. a./ falon, b./ mennyezeten.
 - 35./ Huzat.
 - 36./ Kőületek.
 - 37./ Ásatott ősmaradvány, v. helye.
 - 38./ Archeológiai lelet, v. helye.
-

Magyar barlangok idegenforgalma 1950-59. években

Összeállította: Balázs Dénes

A Tájékoztató Szerkesztőségének felkérésére a nagyközönség számára kiépített jelentősebb barlangjainkat kezelő idegenforgalmi szervek rendelkezésünkre bocsátották a barlangok látogatóinak számáról készült összeállításokat. Az adatokat kimutatásba foglaltuk és azt e cikkünk keretében mutatjuk be tagtársainknak. /A kimutatásban nem szerepel a Pálvölgyi-cseppkőbarlang, mivel annak látogatási adatait a Turistaházakat Kezelő Vállalattól nem kaptuk meg./

Örömmel tapasztalhatjuk, hogy a barlangi idegenforgalom az elmúlt 10 év alatt megtízszereződött. Különösen nagy volt az emelkedés üteme 1958. és 1959 években. Ha az 1957-es év barlangi turista forgalmát 100%-nak vesszük, akkor ehhez viszonyítva az 1958. év forgalma 150%, 1959 év 256%. 1960-ban a látogatók számának további növekedése várható.

Ha figyelembe vesszük, hogy a közölteken kívül még számos barlangban van kisebb-nagyobb turistaforgalom, feltételezhetjük, hogy 1959-ben több mint 350,000 látogatója volt barlangjainknak, s az elmúlt 10 év alatt legkevesebb 1.2 millió ember fordult meg a hazai barlangokban.

- 163 -

Az idegenforgalmi célokra kiépített jelentősebb magyarországi barlangok látogatási statisztikája

A barlang megnevezése	1950	1951	1952	1953	1954	1955	1956	1957	1958	1959	Látogatók száma össz. 1950-59
1. Aggteleki Baradla	19000	20600	22000	28000	36500	42000	40141	36651	76824	100859	422555
2. Lillafüredi István és Forrás-barlangok	-	-	-	-	54188	57203	51885	51223	61712	80251	356462
3. Miskolc-Tapolcai-barlangfürdő	-	-	-	-	-	-	-	-	-	60956	60956
4. Tapolcai Tavasbarlang	5687	6863	8591	9172	10726	12258	16038	21025	23334	30449	144143
5. Abaligeti-barlang	-	-	-	-	-	-	-	1091	3731	10417	15239
Összesen:	24687	27463	30591	37172	101414	111461	108064	109990	165601	282912	999355

Magyarázat

1. A Baradla statisztikája 1957-től abszolút pontosságú, az 1957 előtti adatoknál 100-200 fős eltérések lehetségesek, mivel akkor a jegynélküli látogatásokat még nem vették figyelembe.
2. A Lillafüredi barlangok adatai 1954. III. 22-től szerepelnek a kimutatásban, mivel ezen idő óta van a barlang a megyei idegenforgalmi hivatal kezelésében. Azt megelőzően a barlang több szerv kezelésében volt, de tudomásunk szerint egyik szerv sem készített statisztikát.
3. A Miskolc-Tapolcai-barlangfürdő adatai 1959. V. 23-XII. 15. időszakra vonatkoznak.
4. A barlang 1957 előtt teljesen elhanyagolt állapotban volt, csak kutatók fordultak meg benne. A betonjárdák és lépcsők megépítését 1957-ben kezdték meg és 1959-ben a barlangot 2/3-ad részben villamosították. A teljes villamosítás 1960. I. félévben befejeződik. Előtte kb. 3 k.h. területű csónakázó tavat és 30 férőhelyes idegenforgalmi átvonuló szállást létesítettek. A nyárra camping tábort állítanak fel.

- 164 -

Barlangkutató csoportjaink életéből

KINIZSI BARLANGKUTATÓ CSOPORT FELHÍVÁSA

A Teresztenyei-barlangrendszer évek óta folyó feltárási munkáinak meggyorsítása és tervszerűbbé tétele érdekében felhívással fordulunk a különböző barlangkutató csoportokhoz és egyéni kutatókhoz a kutatási munkákban való önkéntes részvételre.

A feltárási munkákat a Kinizsi barlangkutató csoport 13. sz. munkahelyén, a Teresztenyei-karsztforrásnál összpontosítjuk. Az expedíció időtartama: 1960. július 1-től augusztus 31-ig.

A jelentkezők a feltárási munkákban saját felelősségükre vesznek részt. A szükséges munkaeszközökről, felszerelésekről csoportunk gondoskodik, azonban örömmel vennénk, ha e téren az érdekelt kutatócsoportok is segítségünkre tudnának lenni. Az utazás költségeit és az étkezés önköltségét a jelentkezőknek kell viselniük.

Hat főnél nagyobb, szervezett csoportok önálló feltárási feladatot vállalhatnak, ez esetben azonban anyagi felelősséggel tartoznak a tulajdonos ingatlanában esetleg bekövetkező károkért.

Az expedícióban való részvételre jelentkezni lehet 1960. május 25-ig "Kinizsi barlangkutató csoport, Budapest, V. Akadémia u. 1–3. Elm. Min." címen.

A feltárási munkák vezetői az egyes munkaszakaszokban: dr. Dénes György, Palánkai János és Balázs Dénes.

- 165 -

BARLANGKUTATÁSI HÍREK

Feltörték a Mátyást!

Múlt év decemberében örömmel számoltunk be Tájékoztatónk olvasóinak, hogy végre megoldódott a Mátyáshegyi-barlang lezárásának évek óta húzódó ügye. A barlang lezárult s nem szedi már áldozatait hívatlan látogatói sorából...

Annál nagyobb megdöbbenéssel hallottuk a hírt, hogy március 26-án feltörték a bejárati ajtót.

A következő nap, március 27-én, vasárnap délután Palánkai János vezetésével a Kinizsi kutatóbrigádja szállt le a barlangba. A barlang mélyén két hiányos öltözetű, kimerült fiatalemberre bukkantak. A két eltévedt hívatlan látogató: Szalai István, 19 éves, XI. Villányi u. 28, és Kobza Rudolf 18 éves, III. Zápor u. 98. sz. alatti lakosok. Március 26-án, szombaton reggel mentek le a barlangba. A főbejárat állításuk szerint még nem volt feltörve, ők az oldalsó, még szabadon álló bejáraton keresztül csúsztak be. A barlangban eltévedtek. Mikor lámpájuk felmondta a szolgálatot, megmaradt gyufájukkal nélkülözhető ruhadarabjaikat égették el – a kivezető utat mégsem találták meg.

Jellemző, hogy visszatérőben e vasárnap este még további 14 hívatlan, eltévedt barlanglátogatót szedtek össze kutatóink. Mint ahogy sötét éjszakában a lámpa fénye maga köré gyűjti a szárnyas rovarokat, úgy vonzotta magához a rövid időre megnyílt barlang is hívatlan látogatóit...

D-i

Újból felfedezték – a Szoplaki Ördöglyukat.

A Szentendrei Idegenforgalmi Hivatal bejelentése alapján a Természettudományi Ismeretterjesztő Társulat múlt év decemberében arról értesítette Társulatunkat, hogy Pilisszentkereszt közelében egy érdekes barlangot fedeztek fel. A barlangba kötéllel lehet leereszkedni és az alján patak folyik. E bejelentésről a Tájékoztató decemberi számában röviden hírt adtunk.

A TIT felkérésére Társulatunk képviselői, Magyar Gábor és Palánkai János szálltak ki a helyszínre megvizsgálni az

- 166 -

"új felfedezést". Pilisszentkereszt községben lelkes önkéntes barlangkutató expedíció verbuválódott össze. Köztük volt a falu tanácselnöke, az iskola igazgatója és az üdülő gondnoka is. Nekivágtak a hegyeknek és a kis expedíció tagsága rövidesen meg is érkezett a felfedezés színhelyére – a Szoplaki Ördöglyukhoz.

A másodszori felfedezés kudarcra nem keserítette el a lelkes helyi kutatókat. Elhatározták, hogy a falu fiatalsága és a szentendrei természetjárók segítségével "kitakarítják" a barlangot, lejáratot építenek benne. Munkájukat a Szentendrei Idegenforgalmi Hivatal is támogatja. Az önkéntes szentkereszt-barlangos-brigád felkérte Társulatunk jelenlevő képviselőit, hogy szakmailag támogassák, irányítsák munkájukat.

Reméljük, hogy fogunk még hallani a lelkes kis kutatócsoport munkájáról...

B. D.

Barlangriadó Budapesten

Április 15-én délután történt.

Bejelentés érkezett a Társulat titkárságához. Négy napja nyomtalanul eltűnt Földi Gusztáv pedagógus, a Centenáris-barlang egyik ismert kutatója. Feltételezhető, hogy barlangi baleset érte...

A barlangi mentőszolgálat gépezete azonnal működésbe lendült. Egy-két órán belül útbaindultak az önkéntes mentőbrigádok a Solymári-, a Mátyáshegyi-, a Pál-völgyi-, Ferenc-hegyi- és a Szemlő-hegyi barlangok átkutatására.

Hajnalra valamennyi labirintust átfésülték és tisztázódott: nem barlangban tűnt el a keresett ember. /A következő napon máshol találták a tragikusorsú pedagógus holttestét/.

A budapesti barlangkutatók mentőszolgálatára ismét kiállta a próbát. A Társulat vezetősége ezúton mond köszönetet mindazoknak a kutatóknak, akik fáradtságot nem kímélve – egy embertársuk megmentésének reményében – részt vettek az egész éjszakát igénybevevő munkában.

D-i

- 167 -

KUTATÁSI EREDMÉNYEK – KUTATÁSI TERVEK

"Felszabadulási műszak" – Teresztenyén.

A Vörös Meteor Barlangkutató csoport kutatói április 2-án Teresztenyére utaztak, hogy ott egy hetes "felszabadulási műszak" keretében folytassák a forrásbarlang feltárási munkáit. Ezúttal 16 kutató vett részt a munkában.

A nyárra tervezett és a Kinizsi kutatócsoporttal összehangolt nagyszabású teresztenyei feltárási munkák előkészítésére most a forrás szája előtti terep rendezésén dolgoztak kutatóink. Süllyesztették a patak medrét, ott síneket fektettek le, csillét állítottak be és csillebuktatót létesítettek. Így most a barlang szája előtti további medersüllyesztés és majd a barlangban végrehajtandó bontás anyagát már csillén lehet viszonylag gyorsan és könnyen elszállítani.

Nagy segítséget nyújtott a munkához a Rudabányai Vasércbánya Vállalat csille, sínek és szerszámok rendelkezésre bocsátásával, a Rudabányai Barlangkutató Csoport titkára, Majoros László lelkes munkájával, mellyel mint hozzáértő a csillepálya megépítését irányította, valamint a Dorogi Barlangkutató Csoport vezetője Benedek Endre bányamérnök, aki megsejtelte a munkahelyet és további munkánkhoz sok hasznos szaktanácsot adott. Jólesett csoportunknak, hogy a Vámör Barlangkutató csoport vezetője, Szilvássy Gyula, Társulatunk gazdasági titkára meglátogatta kutatóinkat a felszabadulási műszak során.

A teresztenyei munka után részt vettünk Putz Gizellával egy Baradla-kutatótúrán, melynek során sikerült az ő számításai alapján fellelni a barlang falán Vass Imre 1821. évi, immár klasszikussá vált feliratát.

Kutatóink végül Ján Majko, a neves szlovák barlangkutató meghívására egy napos tanulmányi túrát tettek Csehszlovákiában, ahol megtekintették a Milada víznyelőbarlangban folyó rendkívül érdekes feltárási munkákat. Csehszlovák barátaink munkamódszerének tanulmányozása igen hasznos volt, a már beindulásában is tekintélyes és cseppkövekben gazdag barlangszakasz bejárása pedig emlékezetes élményt nyújtott. *

* A Milada-barlang részletesebb ismertetésére következő számunkban visszatérünk. /Szerk./

- 168 -

A barlang megtekintése után a Vörös Meteor és a Műegyetemi Csoport kutatói a borzovai /szádvárborsai/ tanácselnök meghívására látogatást tettek a szépen fejlődő kis dél- szlovákiai termelőszövetkezeti községben és egy élményekben gazdag nap után, a magyar csehszlovák barátság szellemében eltöltött kellemes este emlékével tértünk haza Magyarországra.

Dr. Dénes György

Expedíciós előkészületek

Az egyesült Kinizsi barlangkutató csoportok az idei nyáron július és augusztus hónapra a Teresztenyei-karsztforrásnál levő 13. számú munkahelyükön – melyet az ingatlan tulajdonosától barlangkutatói célra 1958. január 1-től 5 évre bérbe vettek – nagyszabású barlangfeltárási munkát készítenek elő.

Most a legfontosabb feladat a munkálatok gépesítése, a feltárási munkák műszaki színvonalának emelése, a szállítás meggyorsítása és korszerűsítése.

Már eddig is több vállalat sietett barlangkutatóink segítségére. A Szerencsi Cukorgyár pl. 160 m kisvasúti sínt, 2 csillét, különféle táborfelszereléseket stb. bocsátott rendelkezésünkre.

A barlang feltárási munkái során több mint 100 m³ kőzetet kell megmozgatni, ami nem kevés munkaigénnyel jár. A Vörös Meteor barlangkutatói már az elmúlt években nagy segítséget nyújtottak az igen nehéz körülmények közt folyó munkához, s most újult erővel, nagy aktivitással kapcsolódtak be. Örömmel értesültünk a rudabányai csoport lelkes segítségéről is.

De nemcsak a kutatócsoportok részéről nagy az érdeklődés, hanem más társadalmi szervek részéről is. A Szerencsi Cukorgyár KISZ szervezete bejelentette, hogy 30 fővel kíván részt venni a munkálatokban.

Kutatócsoportunk 9 tagú részlege a húsvéti ünnepeket felhasználva a helyszínen megtárgyalta az elvégzendő munkákat, kijelölte a táborhelyét. Vízfestési kísérleteket eszközöltek és megkezdték a forrás vizének rendszeres időközönkénti kémiai analizisét. Ez utóbbi kísérleteinkről és vizsgálatainkról kellőszámú adat birtokában külön számolunk be.

Balázs D.

- 169 -

Pénzpataki-expedíció

A Vámórség barlangkutató csoportja Szilvássy Gyula vezetésével nagy expedíciót szervez a Pénzpataki-víznyelő barlang további kutatására.

A július első felére tervezett kéthetes expedíción kb. 20 kutató vesz részt. Nem kis gondot okoz a csoportnak a felszerelések összeállítása, hiszen több mint 100 m üzembiztos fémhágcsóról kell gondoskodniuk, azonkívül ki kell építeniük az állandó telefonösszeköttetést a lent dolgozó csoportok és a külszín között. Mivel egy váratlan zivatar súlyos szerencsétlenséget okozhat, szoros kapcsolatban lesznek a Meteorológiai Intézettel is.

Az expedíció során munkahelyet létesítenek a Latorforrásnál, és megkezdik annak kibontását is.

Hégráth Gyula, a Ruhaiipari Liga barlangkutató csoportjának vezetője bejelentette csoportjának csatlakozását a Vámórség nagyszabású Pénzpataki-expedíciójához.

D-i

- 170 -

TÁRSULATI ÉLET

A MAGYAR KARSZT- ÉS BARLANGKUTATÓ TÁRSULAT rendezvényei 1960. május-június hóban

Vezetőségi ülés

1960. május 27-én 16 órakor, valamint

1960. június 10-én 17 órakor

a MKBT vezetősége ülést tart az ELTE Állatrendszertani Intézetének könyvtárszobájában
/Bp. VIII. Puskin utca 3. I. em./

Választmányi ülés

1960. június 15-én 18 órakor

a MKBT választmányának ülése a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének székházában
/Bp., VI. Gorkij-fasor 46. I. em. Lenin-terem./

- 171 -

Alapfokú tanfolyam

1960. május 8-án

második barlangjárás, gyakorlati barlangmérés az alapfokú tanfolyam hallgatói számára. Találkozás: reggel 8 órakor a Margit hídi HÉV állomáson. A résztvevők hozzanak magukkal egy napi élelmet, erős cipőt, barlangruhát és karbidlámpát. Ezen a túrán a tanfolyam elméleti óráit nem látogató tagok csak akkor vehetnek részt, ha azt a csoport vezetője előzetesen kéri.

1960. május 25-én 18 órakor

az alapfokú tanfolyam vizsgálja a Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének székházában /Bp. VI. Gorkij-fasor 46. I. em. Lenin-terem./ A vizsgázók hozzanak magukkal 4 ív papírt és írószerszámot. Olyanok is vizsgázhatnak, akik a tanfolyamon nem vettek részt.

Továbbképző tanfolyam

1960. május 19-én 17 óra 30 perc, valamint

1960. június 16-án 17 óra 30 perc

kezdettel tartja az Oktatási és Propaganda Bizottság a továbbképző tanfolyam során következő előadásait és gyakorlatait a Petőfi Gimnázium vegytani előadótermében /Bp. I. Attila u. 1.-3. II. em./

Szakülések

1960. május 27-én 18 órakor

tartja a Karsztmorfológiai Szakbizottság idei harmadik szakülését az ELTE Állatrendszertani Intézetének előadótermében /Bp., VIII. Puskin u. 3. II. em./

Tárgysorozat:

- 1./ Maucha László: Fotogrammetrikus módszer a barlangok keresztshelvényezésére.
- 2./ Simon Dénes: Karsztmorfológiai vizsgálatok a Budaörs melletti Csiki-hegyekben.

1960. június 10-én 18 órakor

a Karsztmorfológiai Szakbizottság negyedik ülése a fenti helyen.

- 172 -

Tárgysorozat:

- 1./ Dr. Jakucs László: Beszámoló az újabb aggteleki kutatásokról.
- 2./ Dr. Leél-Össy Sándor: A Bükk-hegység barlangjainak karsztmorfológiai rendszerezése.

Klubnap

1960. május 4-én 18 órakor,

május hó első szerdáján klubnapot tartunk. A klubnapon bemutatjuk a "magyar karsztvidékekre és barlangokra jellemző gyűjtemény" első darabjait.

A klubnap keretében Maucha László vetítettképes előadás keretében ismerteti a Műszaki Egyetem barlangkutató csoportjának munkáját /az ápr. 13-án elmaradt előadás megtartása/.

A klubnap helye: Bányaiipari Dolgozók Szakszervezetének székháza /Bp. VI. Gorkij-fasor 46. Lenin-terem./

1960. június 1-én 19 órakor

június hó első szerdáján társulati klubnap. A műsor összeállításáról a Kinizsi Barlangkutató Csoport gondoskodik.

A klubest keretében bemutatásra kerül a csoport hétéves működéséről készült dokumentumfilm. A kutatócsoport tagjai vidám barlangos dalokat, csasztuskákat adnak elő, a csoport vezetője pedig kínai barlangkutatói élményeiről számol be.

A klubnap helye mint fent.

Ankét

1960. május 5-én 18 órakor

rendezi a MTEsz Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottsága első ankétjét a Technika Házában /Bp. V. Szabadság-tér 17./

Tárgy: A hazai barlangkutató aktuális kérdései.

Előadó: dr. Jakucs László.

Az ülésre ezúton is meghívjuk a szakbizottságok vezetőit és tagjait, valamennyi érdeklődő tagtársunkat.

- 173 -

A Magyar Karszt- és Barlangkutató Társulat 1960. április 11-én megtartott választmányi ülésének fontosabb határozatai

1./ Természetbarát szakosztály alakítása.

A választmány megvitatta a Társulaton belül létesítendő természetbarát szakosztály kérdését és határozatban kimondta annak megalakítását. Azok az egyéni barlangkutatók vagy kutató csoportok, akik eddig félárú vasúti kedvezménnyel nem rendelkeztek, a Magyar Természetbarát Szövetségbe belépve, jogot nyerhetnek arra, hogy túráik, barlanglátogatásaik alkalmával – a MTSZ által szabályozott módon – 50%-os vasúti kedvezményben részesüljenek.

Felelős: Barátosi József

MTSZ-szel folytatandó tárgyalásokért: dr. Dénes György.

Határidő: 1960. május 31.

2./ Pál-völgyi Cseppkőbarlang.

A következő időszakban sor kerül a Pál-völgyi Cseppkőbarlang tönkrement, elhasználdott berendezéseinek felújítására, újjáépítésére. A Turistaházakat Kezelő Vállalat felkérte Társulatunkat, hogy a korlátok kiegészítésére és az új korlátok helyének kijelölésére tegyen javaslatot. A választmány ennek végrehajtására bizottságot jelölt ki, melynek tagjai: Hégráth Gyula, Magyarai Gábor és az Okt. és Prop. Biz. kijelölt tagja.

A bizottság munkáját az Oktatási és Propaganda Bizottság fogja össze.

Felelős: Barátosi József

Határidő: lehetőleg 1960. április 30.

Barlangmúzeum

A Turistaházakat Kezelő Vállalat külön helyiséget biztosít a Társulat részére a Pál-völgyi Cseppkőbarlangnál barlangmúzeum céljaira. A múzeumi anyag elrendezését az Okt. és Prop. Bizottság végzi a geológus technikusokkal. Kéri a Bizottság, hogy a felajánlott képeket, gyűjteményeket stb. az érdekeltek

közvetlenül a Bizottság elnökéhez, Barátosi Józsefhez juttassák el. /Bp. I. Logodi u. 28./

Felelős: Barátosi József

Határidő: az anyag beérkezése szerint.

4. Barlangvezetői szolgálat

A Társulat kisegítő barlangvezetői szolgálatot tart ápr. 30-tól kezdve vasárnaponként a Pál-völgyi-cseppkőbarlangnál. A szolgálat szervezését az Okt. és Prop. Bizottság részéről Józsa László geofizikus tanár, a geológiai technikum részéről Kovács József geológus tanár intézi. Kérjük a budapesti csoportok vezetőit, hogy közöljék barlangvezetésre és előadás tartására jelentkező munkatársaik nevét a Bizottsággal.

Felelős: Barátosi József

Határidő: 1960. ápr. 30.

5./ Pál-völgyi-cseppkőbarlang világítása

a./ A közeljövőben újjáépül a Pál-völgyi-cseppkőbarlang villanyvilágítása. A választmány megbízta a műszaki bizottságot, hogy szaktanácsaival legyen segítségére a világítási berendezéseket tervező és kivitelező szervezeteknek.

Felelősök: Jambrik Károly és Bios Lajos

Határidő: a munkálatoktól függően.

b./ A Pál-völgyi-cseppkőbarlang világításának újjáépítésével kapcsolatosan pályázatot hirdetünk Társulatunk ifjúsága részére. A barlang korszerű kivilágítására vonatkozó legjobb elgondolásokat, javaslatokat díjazásban részesítjük. Első díj 500.- Ft, második 300 Ft és a harmadik 200 Ft. A pályázat tartalmazza a bejárásra tervezett útvonal megvilágítását /új útvonalat is javasolhat a pályázat/, a megtekintendő alakulatokat, képződményeket, a kapcsolótáblák elhelyezéseit összefüggésben a barlangismertető helyek megválasztásával, a megvilágítások technikai módozatait stb. A pályázatokat "Hogyan világítanám meg a Pál-völgyi-cseppkőbarlangot?" c. felirattal ellátott levélben Szász Imrénéhez kell benyújtani /Gorkij-fasor 46/.

A pályázat beküldési határideje 1960. június 30.

A pályázatokat a műszaki bizottság bírálja el.

Eredményhirdetés: 1960. július 31-ig.

6./ Pályázat a Szemlő-hegyi-barlang kiépítésére

A választmányi ülésen felmerült javaslat alapján a választmány megbízta a titkárságot, hogy dolgozzon ki pályázati felhívást 1961. évre a Szemlő-hegyi-barlang komplex kiépítési terveinek /világítással/ elkészítésére.

Felelős: Barátosi József

Határidő: 1960. július 31.

7./ Tagdíjak befizetése és felhasználása.

A társulati tagsági díjakat egyénileg vagy csoportosan a Társulat OTP-nél vezetett számlájára /számlaszám: 252.291-V/ kell átutalni vagy közvetlenül a Társulat pénztárába fizethető be Szilvássy Gyula gazdasági titkár útján. A tagdíjak a Társulat adminisztrációjának fedezetére fordítandók. A tagdíj ellenében minden egyes tag saját címére megkapja a Tájékoztatót.

/A titkárság több tagtársunk részére címhiány miatt nem tudta kiküldeni a Tájékoztatót. Az érdekelteket kérjük, hogy levelezési címüket mielőbb közöljék a Társulat adminisztrátorával, Szász Imréné elvtársnővel. /Bp. VI. Gorkij-fasor 46./

Felelős: Szilvássy Gyula és Neppel Ferenc

8./ Jogi tagdíjak

A választmány elfogadta a vezetőségnek azt a javaslatát, hogy a jogi tagdíjak 50%-át központilag használjuk fel a barlangkutatói munkák támogatására, míg a másik 50%-ot azon csoport részére kell kifizetni, amely a jogi tagdíjat szerezte. Egyéni tagok az általuk szerzett jogi tagdíj felét természetesen nem kaphatják vissza, de joguk van azt valamely kutató csoport részére felajánlani. A csoportok a visszakapott jogi tagdíjat a pénzügyi kezelésre vonatkozó általános szabályok szerint szabadon felhasználhatják, de erről év végén elszámolást kell adniuk a Társulat részére. Az elkövetkező években biztosítani kell, hogy a csoportok az általuk szerzett jogi tagdíjak minél nagyobb hányadát /60-80 %-át/ kaphassák vissza saját kutatói feladataik pénzügyi alátámasztására.

Felelős: Szilvássy Gyula

9./ Veszélyes barlangok táblával jelölése

A veszélyes barlangok táblával való jelölésére a vezetőség által tett javaslatot – melyet a Tájékoztató márciusi számában részletesebben ismertettünk – a választmány jóváhagyta

- 176 -

és ezúton is felhívja a kutatócsoportokat, hogy arra vonatkozó bejelentéseiket mielőbb tegyék meg.

Felelős: Barátosi József

Határidő: 1960. szept. 30.

10./ A MTESZ keretében működő Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság

A választmány egyhangúlag tudomásul vette a vezetőség közlését a MTESZ keretében megalakult Magyar Karszt- és Barlangkutató Bizottság feladatairól és működéséről.

11./ Csehszlovákiai barlangtúra

A választmány jóváhagyta a nyári Csehszlovákiai autóbusszos barlangtúra tervét. Tervezett útvonal és útiprogram:

1. nap: Bp. – Lucenec – Domica /200 km, 7 óra/
2. nap: Domica /barlang/ – Domica-fennsík – Dobsina /60 km, 3 óra/
3. nap: Dobsina – Tátralomnic /90 km/ – Dämenova /180 km, 10 óra/
4. nap: Dämenova – Novi Mesto /200 km/ – Brno /300 km, 14 óra/
5. nap: Brno – Macocha – Bratislava /150 km, 5 óra/
6. nap: Bratislava – Bp. /200 km, 6 óra/

Költségek /40 főre számítva/:

Útiköltség /1100 km/ 11.000 Ft,

Útlel /40 fő á/ 100.-Ft/ 4.000 Ft,

Szállásdíj 2.000 Ft,

Barlangbelépők, lanovka stb. 5.000 Ft

Összesen: 22.000 Ft

Egy személyre tehát, 40 fő esetén 550.-Ft + előre nem látott kiadás 50.-Ft, összesen 600.-Ft jut. Zsebpénz és étellemezés ebben az összegben nem szerepel. Várható költőpénz: kb. 150-200 Kc személyenként, külön befizetés ellenében.

Jelenleg csupán 30 jelentkező van az útra, ami a résztvevők egy személyére jutó költségeket növeli, sőt kellő számú jelentkezés hiányában az egész túra el is maradhat. Kérjük, hogy aki még részt kíván venni az úton, sürgősen jelentkezzen.

Felelős: Barátosi József

12./ Barlangok kutatási előjogai

A választmányi ülés e kérdést levette az értekezlet napirendjéről.

- 177 -

13./ Tájékoztató költségei

A Tájékoztató szerkesztője a választmány tájékoztatása céljából közölte, hogy az új eljárással készülő havi tájékoztató kiadása a Társulat részére 1960. I. negyedévében a következő költségekkel járt /borítólappal és postaköltség nélkül/:

	Oldal szám	Összes költség 450 példányra	Egy példány önköltsége
1960. I-II. havi összevont szám	68	2,740,20 Ft	6,09 Ft
1960.III.havi szám	66	2,722,96 Ft	6,05 Ft
Összesen:	134	5.463.16 Ft	12.14 Ft

Éves viszonylatban a Tájékoztató költségei meghaladják a 20.000 Ft-ot.

A tájékoztatást a választmány tudomásul vette.

14./ Társulati jelvény

A választmány jóváhagyta azt az előterjesztést, hogy a Társulat – kellőszámú igénylés esetén – kabáthajtókán hordható, négyszínű társulati jelvényt gyártasson le.

A jelvény ára darabonként kb. 10.-Ft lesz. Kérjük tagtársainkat, hogy igényléseiket juttassák el Szilvássy Gyula gazdasági titkárhoz /Bp. V. Alkotmány u. 6./ . Az igénylés vételi kötelezettséggel jár.

Felelős: Szilvássy Gyula.

Határidő: 1960. július 31.

Barlanglátogatásokkal kapcsolatos tudnivalók

Baradla

Az Aggteleki Cseppkőbarlangok Igazgatósága a Baradla-barlang látogatásának tervszerűbbé tétele érdekében kéri a kutatócsoportokat, hogy előre jelezzék levélben, ha csoportjuk vagy annak egyes tagjai látogatást kívánnak tenni a barlangban. A levelet a csoport vezetőjének vagy a Társulat valamely vezetőségi tagjának /titkárnak/ kell aláírnia.

Béke-barlang

Az Ózdi Kórház kérésére a kórház és a barlangigazgatóság

- 178 -

közt létrejött megállapodás alapján a barlangban folyó egészségügyi kísérletek miatt a barlang látogatása 1960. május 1-től október 31-ig szünetel. Ha a kísérletek eredménnyel járnak, a barlang egy részét szanatóriumi célra leválasztják, míg a többi részét idegenforgalmi célra felszabadítják.

Szabadság-barlang

Az Országos Természetvédelmi Tanács rendelkezése értelmében a barlang a bejárati szakasz veszélyessége miatt – a bejárat végleges kiépítéséig – nem látogatható.

Leány- és Legény-barlang

A pilisi Leány- és Legény-barlangot a dorogi Kadić Ottokár barlangkutató csoport vette kezelésbe. Aki e barlangot fel kívánja keresni, szándékát előre jelentse be a csoportnál /Benedek Endre, Esztergom, Irinyi u. 1./ . A barlangba való leszállás előtt és utána a Klastrompusztai Turistaházban kell jelentkezni.

/D-i/

Megalakult az MKBT Szakkönyvtára:

A Tájékoztató márciusi számában közzétett felhívásunkra egymás után érkeznek a felállított társulati szakkönyvtár részére a különböző karszt- és barlangtani kiadványok.

A Tájékoztatónk lapzártáig beérkezett anyagokat az alábbiakban nyugtázzuk:

A kiadvány címe	Írója	Beküldője
Barlangkutató Szilice környékén /Különlenyomat a Turisták Lapja 1942-43. évf.-ból/ Kiegészítés a bakonyi barlangok ismeretéhez /különlenyomat a Földr. Ért. 1954. évf.-ból./	dr. Bertalan Károly	dr. Bertalan Károly
Bakony földtani térképe /1:25.000/ Slovensky Kras. 1957-58.	dr. Bertalan Károly dr. Bertalan Károly	dr. Bertalan Károly dr. Bertalan Károly
Kungurszkaja Ledjanaja Pescsera /Kunguri jégbarlang/ Tájékoztató az égérszögi Szabadság-cseppkőbarlangról./Kézirat gy./	a Szlovák Karsztmúzeum évkönyve V. Sz. Lukin. Gy. V. Rizsikov, A. V., Turisev Balázs Dénes	Balázs Dénes Balázs Dénes

- 179 -

Vecsembütki barlangkutató expedíció /1957/ /Kézirat gyanánt/ Teresztenyei barlangrendszer /kézirat gyan./ Piticsi-barlangrendszer /Danca-barlang/ /Kézirat gyanánt/ Csoukoutieni antropológiai kutatások /kínaiul/ Karsztjelenségek Kínában /Képgyűjtemény kínai szöveggel/ Barlangok mélyén Das Aggteleker Höhlengebiet	Balázs Dénes Balázs Dénes Balázs Dénes Munkaközösség Munkaközösség dr. Kessler Hubert dr. Kessler Hubert	Balázs Dénes Balázs Dénes Balázs Dénes Balázs Dénes Balázs Dénes dr. Kessler Hubert dr. Kessler Hubert
--	--	--

Karsztvízkutatás és feltárás /Vízügyi közl. 1954. különnyomat/ Geológus kalapáccsal az ércek nyomában Az örök éjszaka világában Barlangvilág és Turisták Lapja 1943-44. évfolyamából egyes számok	dr. Kessler Hubert Jantsky Béla dr. Kessler Hubert -----	dr. Kessler Hubert Barátosi József Neppel Ferenc dr. Bertalan Károly
A Mátyáshegyi-barlang /Beszámoló a Földt. Int. vitaüléseiről, 1948./ A földtani felépítés és a karsztvíz elterjedésének kapcsolata a Dunántúli Középhegységben /Hidr. Közl. 1959. különnyomat/ A Centenáris-barlang /BETE Barlangkut. Sz. O. kiadása. Különnyomat a Természet-tudomány 1948. évi kötetéből/ Földtani Intézet 1956. évkönyvéből: a./ A Gerecse és Pilis-hegység közötti terület földtana. b./ Bicske, Szár és Tatabánya közötti terület földtani leírása. c./ A pilisszántói bauxit. d./ Bauxit-teleproncsok Veszprém és Nagyvázsöny környékén	Jaskó Sándor Jaskó Sándor Jaskó Sándor Jaskó Sándor Jaskó Sándor	Jaskó Sándor Jaskó Sándor Jaskó Sándor Jaskó Sándor Jaskó Sándor

- 180 -

A fent felsorolt tagtársainknak ezúton mond köszönetet a Társulat vezetősége azért, hogy a felhívásunkra elsőként siettek segítségünkre és kiadványaik felajánlásával megvetették a Társulat könyvtárának alapját.

A Társulatunk könyvtára részére beküldött kiadványok közlését a következő számunkban folytatjuk. A fent közölt könyvek és egyéb kiadványok leltárba vételük után azonnal kölcsönözhetőek.

Társulatunk taglétszáma 1960. április 1-én

Az alábbi táblázatban közöljük a Társulat taglétszámát. A kimutatást a beküldött személyi nyilvántartó lapok alapján Szász Imréné elvtársnő állította össze. A kimutatás nem teljes, mivel több kutatócsoport még nem küldte be tagságának személyi kártyáit.

	Társulati taglétszám		
	férfi	nő	összesen
Budapesti csoportok			
Goldberger	7	2	9
Kinizsi	25	5	30
Láng-Vasas	4	1	5
Műszaki Egyetem	27	-	27
Ruhaihari Liga	7	-	7
Vámórség	15	3	18
Városterv	13	2	15

Vörös Meteor	26	1	27
Bp. csoportok összesen:	124	14	138
Vidéki csoportok			
Miskolc	58	5	63
Dorog	28	7	35
Rudabánya	13	1	14
Vidék összesen:	99	13	112
Csoportok össz.:	223	27	250
Egyéni tagok	43	13	56
Társulati tagság összesen:	266	40	306

Már most eláruljuk, hogy a legközelebbi számunkban egy érdekesebb statisztikát közlünk: a tagdíjfizetés állását csoportonként. A helyezések még bizonytalanok, hiszen lapzártáig még „nem várt” eredmények születhetnek a tagdíjfizetések terén.

B-s

- 181 -

A MKBT Oktatási és Propaganda Bizottságának közleménye:

Kiegészítés az alapfokú tanfolyam vizsgakérdéseihez

- 1./ Milyen tényezők játszanak szerepet a karsztos üregek kialakulásában?
- 2./ Mi az erózióbázis, és milyen szerepe van barlangok kialakulásában?
- 3./ Mit nevezünk egy barlangrendszer karsztos és nemkarsztos vízgyűjtő területének?
- 4./ Miben különbözik a karsztos és nemkarsztos vízgyűjtő terület szerepe a barlangok szempontjából?

/dr. D. Gy./

- 182 -

TÁJÉKOZTATÓNK RÉGEBBI SZÁMAINAK ÁTTEKINTÉSE

Összeállította: dr. Bertalan Károly

Alábbi összeállításban az ötödik évfolyamában járó Tájékoztatónk első négy évéről adunk áttekintést. Célunk az, hogy ennek segítségével tagtársaink megállapíthassák saját sorozatuk esetleges hiányait és könnyebben megtalálhassák az őket érdeklő cikkeket.

Az első négy számhoz nem készült tartalomjegyzék, ezt – kivonatosan – most pótoljuk. A biztos azonosítás kedvéért azonban a további számokból is közölnünk kell az első cikkek címét. Egyes számok borítólapján ugyanis, a tervezettől való eltérés miatt, a dátumokat kézzel kellett javítani, ami egyes esetekben el is maradhatott, vagy hibás lehet, sőt kerültek forgalomba példányok sima borítólappal is.

Megjelenéskor kiadványunkat nem láthattuk el évfolyam- és szám-jelzéssel. Most – utólagosan – folytatólagos sorszámot adunk az egyes füzeteknek, hogy a tárgymutató hivatkozásait egyszerűbbé tegyük. Ugyancsak most pótoljuk az első hat számról hiányzó kiadási adatokat is, amennyire ezeket sikerült megállapítanunk.

A füzetek sorrendje, felirata és tartalma:

1./ 1956 január–február.
KESSLER H.: Beköszöntő
Munkarend
A Közp. Bizottságban képviselt barlangkutató csoportok
A barlangkutató csoportok rendelkezésére álló fontosabb felszerelési tárgyak /táblázat/
K.H.: Karsztkutató a Szovjetunióban
Dr. BERTALAN K.: Karszt- és barlang-dokumentáció
Az 1955-ben elhangzott karszt- és barlangkutatókkal kapcsolatos előadások jegyzéke
K.H.: Oxigén légzőkészülék alkalmazása barlangkutatóknál
MAUCHA L.: Jel. a Budapesti Műszaki Egyetem Ásvány és Földtani Tanszéke barlangkutató csoportjának a Vass Imre-barlangban 1955 novemberében végzett kutatásáról
Hírek. Barlangkutatók menedékháza /B.D./

- 183 -

Biológiai gyűjtések az égerszögi Szabadság-barlangban. Karszt- és barlangkutatói előadássorozat. Felfedezték a jósvafői Tohonya-forrás patakos barlangját. /B.K./
Függelék. Beszámoló a miskolci karszthidrológiai és barlangkutató ankétról
A hazai karszthidrológiai- és barlangkutató csoportok beszámolója 1955. évben végzett eddigi kutatásairól. /Kivonat a Miskolci Ankét anyagából./
Az Ankéten elfogadott határozatok /10 pont/

A függelék néhány példánya a „BARLANGKUTATÁS, a Magyar Hidrológiai Társaság Karszthidrológiai és Barlangkutató Bizottságának kiadványa. I. évfolyam 1. szám” címmel külön is forgalomba került. Ezeket azonban a Bizottság nem ismerte el saját kiadványának és úgy intézkedett, hogy a címlap és a névtelen bevezetés eltávolítása után maradó anyagot a Tájékoztató fenti számához kell fűzni.

2./ 1956. március–június. /Megjelent 1956. június 27-én./
Dr. DUDICH E.: Állatgyűjtés a barlangokban
Dr. J. SENES: A barlangkutatók eredményei Szlovákiában
KESSLER H.: Az első nemzetközi barlangkutató kongresszus
GÖBEL E.: A börzsönyi Rózsabánya andezitüree
TÓTH I.: Sopron-környéki barlangok kutatása
B.K.: Többnapos karsztkonferencia Moszkvában
HOLLY F., MAUCHA L.: Földalatti tábor a kutatás szolgálatában

3./ 1956. július–december. /Megjelent 1957. jan. 2.-án/
MAUCHA L.: A magyar barlangkutatók második országos ankétja
JAKUCS L.: Barlangkutatóink Csehszlovákiában
KOWALSKI, K.: A barlangkutatók helyzete Lengyelországban
SZILVÁSSY GY.: Korrózió-álló felirat és jelzőtáblák
SZILVÁSSY GY.: Lengyel-, vagy Mammut-barlang
Ismeretesek /Szebényi: Léczfalvi, Bertalan: Maucha/
Hírek /Szemplő-hegyi-bg. kisajátítása, Lillafüredi bg-ok bev./

- 184 -

Külföldi hírek /Domica felf. 30. évfordulója, Mühlhoffer!/
Külföldi lapszemle /Schönviszky L./

4./ 1957. január–június.

Dr. KESSLER H.: Dr. KADIC OTTOKÁR† 1876-1957. (Arcképpel)

Dr. BERTALAN K.: Dr. Kadic Ottokár tudományos és népszerű dolgozatai (Bibliogr. jegyzék, 244 tételszám alatt 345 cím)

Dr. H. TRIMMEL: A barlangkutatás helyzete Ausztriában

Dr. KESSLER H.: Jelentés az osztrák barlangkutatókkal folytatott tapasztalatcseréről

JAKUCS L.: Jel. a Baradla Alsóbarlangjának feltárásáról

Hírek: A Szemlő-hegyi-barlang kezelésbe vétele. (K.H.), Elkészült az égerszögi barlangszálló (B.D.), Kiépitik a Szabadság-bg. bejáratát (B.D.), Szeleológiai kutató állomás épült a Vass Imre-barlang mellett (Maucha L.)

Dr. BERTALAN K.: Karszt- és barlang-dokumentáció III.

OZORAY GY.: Két mátrai sziklaüreg

LÁNG G.: A gerecsei Nagy Somló-hegy barlangjai

5./ 1957. július–december.

Dr. GAÁL ISTVÁN† 1877-1957

KÁRPÁTINÉ RADÓ D.: Jel. az 1957 évi barlangkutató ankétról

6./ 1958.

LÁNG S.: Bulgária karsztjelenségei és karsztvidékei

BALÁZS D.: A Mészégető-zsomboly átkutatása

-./ 1959. február hó.

Körlevél jellegű kétlapos kiadvány. Bár a címe szerint „Tájékoztató” és hátoldalán rövid híreket is tartalmaz a Pál-völgyi- és a Mátyás-hegyi-barlangról, kis terjedelme miatt még sem számítjuk be a sorozatba.

7./ 1959. szeptember hó.

BARÁTOSI J.: Beköszöntő

A M.K.B.T. 1959. évi országos ankétja

- 185 -

8./ 1959. október hó.

A M.K.B.T. alapszabályai

PÁLYI GY.: Fluoreszcein előállítása

9./ 1959. november hó.

SCHEER B.: A Föld igazgyöngye (vers)

A M.K.B.T. ügyrendje

10./ 1959. december hó.

A M.K.B.T. 1959. évi közgyűlése

BARÁTOSI J.: A M.K.B.T. ideiglenes vezetőségének beszámolója

A kiadási adatok összefoglalása

Sorsz.	Megjelenés időpontja	Szerkesztő	Lektor(ok)	Terjedelem(lap)	Példányszám
1./	1956. II. 10	Kessler H.	Bertalan K.	25+(6)	100
2./	1956. VI. 27.	Kessler H.	Radó Denise	32	100
3./	1957. I. 2.	Kessler H.	Bertalan K.	28	100
4./	1957. VI. 18.	Bertalan K.	Maucha L.	48	100
5./	1958. III. ?	Maucha L.	Bertalan K.	49	100
6./	1959. X. ?	Maucha L.	Bertalan K.	41	80
7./	1959. X. 21.	Balázs D.	Bertalan K.	49	200
8./	1959. XI. 17.	Balázs D.	Neppel F.	34	280
9./	1959. XII. 2.	Balázs D.	Bertalan,Neppel	46	300
10./	1960. I. 6.	Balázs D.	Bertalan,Neppel	58	350

- 186 -

TÁRGYMUTATÓ

A cikkek után első helyen a Tájékoztató füzetének fentebbi sorszámaát közöljük, a kettőspont után pedig a lapszámot /f – függelék/.

Beköszöntők – megnyitó – székfoglaló

Beköszöntő /Kessler/ 1:1. Elnöki megnyitó /Dudich/ 7:5-8.
Beköszöntő /Barátosi/ 7:1-3. Elnöki székfoglaló /Dudich/ 10:11-13.

Ankétok – közgyűlés

Miskolci ankét /1955/ 1: f.2. Budapesti ankét /1959/ 7:4-26.
Jósvafői ankét /1956/ 3:1-10. Az 1959. évi an. anyagából 8:11-17.
Budapesti ankét /1957/ 5:3-7. Az MKBT. 1959. évi közgy. 10:1-14.

Nekrológok

Dr. Kadić Ottokár /Kessl./ 4:1-3. Dr. Gaál István /Kessler/ 5:1.

Szervezési ügyek

Miskolci ankét határozatai 1: f.6. Bg. kut. csop-ok jegyzéke 1:5.
MHT, KKBB munkarendje 1:2-4. Bg. kut. csoportok munkaterülete 2:32.
MKBT alapszabályai 8:1-5. MKBT cs-ok fontosabb adatai 7:40-41.
MKBT ügyrendje 9:2-6. Új bg. kut. csop-ok /B.D./ 10:50.

Működési jelentések

Csop. beszámolók 1955-ről 1: f.3-5. Kinizsi SK Bg. kut. cs. (1958) 8:13-15.
MHT, KKBB működése /Kessler/ 7:8-10. Kinizsi Liga (1958) 8:15-17.
Műegy. csop. /1957-59/ 7:11-18. Dorogi csop. (1959) 9:38-40.
Vörös Meteor /1957-59/ 7:18-21. MKBT ideigl. vez. (1959) 8:5-11.

Legfőbb Ügyészs. /1958/ 8:11-12. Leél-Össy S. (1959) 10:29-31.
Földr. Int. /1958-59/ 8:12. MHT. Zsombolykut sz. o. (1958) 10:40

Társulati élet

Klubestek... 4:36, 9:44, 10:54. Társ. élet /1959. okt-ig/ 8:26-31.
Könyvtár fejlesztése 4:36. Társ. élet /1959. nov-ig/ 9:43-44.
Társ. élet /1959. aug-ig/ 7:42-47. Társ. élet /1959. dec-ig/ 10:53-55.

A karszt- és barlangkutatás külföldön

Szovjetunió /Kessler/ 1:7. A Bolgár Szpeleológiai Társaság munkájáról /Balázs/ 5:45-46.
Szlovákia /Szenes/ 2:11-13. Bulgária karsztjelenségei és karsztvidékei /Láng S./ 6:1-8.
Lengyelorsz. /Kowalski/ 3:15-17.
Ausztria /Trimmel/ 4:26-29.

- 187 -

Nemzetközi kongresszusok

Az első nemzetközi barlangkutató kongr. /Kessler/ 2:14-16.
Karsztkonferencia Moszkvában 2:26-28.
II. nemzetk. bg. kut. kongr. /Jakucs/ 7:21-26.

Nemzetközi kapcsolataink

Barlangkutatóink Csehszlovákiában /Jakucs/ 3:11-14.
Az osztrák bg-kutatókkal folytatott tapasztalatcsere /Kessler/ 4:30-31.
Lengyelországi nemzetközi barlangkutató táborozás /Csekő/ 5:7-11.
Lengyel barlangkutatók látogatása hazánkban /Csekő/ 7:28-29.

Külföldi hírek – külföldi lapszemle

A Domica felfedezésének 30. évfordulója /B.K./ 3:26. Külf.lapsz. /Schönv./ 7:31-33. Külf.
lapsz. /Sch.L./ 3:26-28. Külf. lapsz. /Sch.L./ 8:21-23.
Külf. lapsz. /Sch.L./ 5:47-49. Külf. h. és lapsz. /Balázs/ 9:32-39.
Külf. lapsz. /Csekő-Schönv./ 6:36-41. Külf. h. lapsz. /Sch./ 10:44-45.

Karszt- és barlang-dokumentáció

Dokum. /I. rész/ /Bertalan/ 1:8-20. Dokum. V. /Bertalan/ 6:12-27.
Dokum. II. /Bertalan/ 2:17-20. Dokum. VI. -II- 7:33-39.
Dokum. III. -II- 4:37-44. Dokum. VII. -II- 9:34-37.
Dokum. IV. -II- 5:27-31. Dokum. VIII. -II- 10:46-49.

Barlangkutatás módszertana

Állatgyűjtés a barlangokban /Dudich/ 2:1-19.
A barlangok felméréséről /Tóth J./ 5:20-25.

- A barlangrendszerek kimutatásáról /Maucha L./ 5:13-20.
 A cseppkövek korának meghatározása rádiokarbon módszerrel /Csekő Á./ 5:26-27.
 Dokumentáció módszertana /Bertalan/ 2:17-20.
 A trópusi karszt terminológiai problémái /Balázs D./ 9:14-20.
 Kataszterezés módszertana /Bertalan/ 1:14-15.
 Kataszterezés módszertana /Betűjelek, számozás/ /Bertalan/ 4:42-44.

Barlangkutatás technikája

Karbidlámpa, karbid, acetilén
/Csók Rémo/ 9:21-29.	Korrózió-álló felirat és jel-
zőtáblák készítése /Szilvássy
Gy./ 3:18-20.
Kötél, kötélhágcsó /Csók R./
10:32-39.	Oxigénes légzőkészülék alkal-
mazása barlangkutatásnál
/K.H./ 1:21-22.
Barlangkutatási robbantások
/Balázs D./ 6:27-32.	Tapasztalataim a lengyel bar-
langkutatók felszereléséről
/Csekő Á./ 5:11-13.
Üreges töltet alkalmazása a
barlangkutatásban /Fejérdy/
8:8-10.	Földalatti tábor a kutatás
szolgálatában /Holly-Maucha/
2:28-31.
Fluoreszcein előállítása karszt-
vizek földalatti útjának jel-
zésére /Pályi Gy./ 8:6-7.	

- 188 -

Bibliográfiák

- Bibliográfia /1955/ 1:8-13.
 Pótlások /1955/ 4:37-40.
 Kiegészítések /1955/ 9:35-37.
 Dr. Kadić O. tudományos és népszerű dolgozatai 4:4-25.
 Szemelvények az 1945-59. közötti időszak bg.-tani szakirodalmából /B.K./ 7:34-35.
 Szemelvények dr. Gaál István irodalmi munkásságából /B.K./ 5:1-3.

Előadások jegyzéke

- Előadások /1955/ 1:17-20.
 Előadássorozat /tanfolyam/ 1956-ban. 1:24; 2:26.
 Előadások /1956/ /Radó-Maucha/ 5:40-42.
 Kiegészítés fentihez /B. K./ 6:24-25.
 Előadások /1957/ /B.K./ 6:25-27.

Ismertetések

2:21-23, 3:23-24, 4:41, 7:39, 8:31.

Adatok Magyarország barlangkataszteréhez

- Magyarországi barlangok száma és méretei /táblázat/ 1:16.
 Magyarország nem karsztos eredetű barlangjai /Bertalan/ 6:13-21.

Két mátrai sziklaüreg /Ozoray/ 4:44-45.
A Gerecsei Nagy Somló-hegy barlangjai /Láng G./ 4:45-48.
A pál-völgyi kőfejtő kisebb barlangjai /Láng G./ 5:31-33.
A Kis-somlyói-bg. /Holly I./ 5:33-35.
Barlangok a csővári Várhegy oldalában /Dénes-Szentes/ 5:35-36.
Karsztjelenségek a csővári rögcsoportban /Ozoray-Láng/ 5:36-37.
Nógrádi bazalttüregek /Ozoray/ 5:37-40.
Börzsönyi üregek /Ozoray/ 6:22-24.
Néhány adat a bakonyi barlangok ismeretéhez /Herend, Nemesvámos, Némethánya, Tapolcafő
határának barlangjai/ /Bertalan/ 7:36-39.

Barlangok /fentiekén kívül/

Abaligeti-bg. 10:41-42.	Rókahegyi bg. felfedezése 8:18-19.
Baradla 8:19-20, 10:15-19, 4:32-33.	Sopronkörtényi bg-ok 2:25, 5:28-31.
Béke bg. 8:20.	Szabadság-bg. 1:23, 4:35, 9:41-42, 10:42.
Börzsönyi Rózsabánya bg-ja 2:24.	Szemlő-hegyi-bg. 3:25-26, 4:34, 5:47, 6:33, 10:51.
Jangsói Piljendung bg-jai 10:20-28.	Szoplaki Ördöglyuk 9:7-13.
Kossuth-bg. 1:25.	Teresztenyei-bg-rendszer 5:46.
Kunguri jégbarlang 6:10-12.	Vass Imre-bg. 1:22, 4:35-36, 5:43-45, 7:11-18, 9:40.
Lengyel- v. Mammut-bg. 3:21, 6:35.	
Lóczy-bg. 10:46-49.	
Mátyáshegyi bg. 9:30, 10:43.	
Mészégető zomboly 6:8-10.	
Miskolc-Tapolcai bg.-fürdő 7:26-28.	

Költemények

A Föld igazgyöngye /Scher B./ 9:1.

Baradla /Berecz L./ 10:52.

x x x

- 189 -

Szerkesztőségi közlemények

Kérjük íróinkat, levelezőinket, hogy a jövőben közlésre szánt írásaikat két gépelt példányban küldjék be szerkesztőségünkbe. A gépelésnél kettes sortávolságot alkalmazzanak.
Kéziratokat nem adunk vissza.

x x x

Megkaptuk, de technikai okok miatt áprilisi számunkban nem közölhattük a következő cikkeket:

Szilvássy Gyula: A Rókahegyi új barlang.

Dr. Dénes György: Milyen hosszú a Baradla?

Dr. Leél-Össy Sándor: A Tinnyei-hévvizes barlang.

-II-: A Kőhegyi mésztufa hasadékbarlang a Gerecsében.

Szerkesztőség

Helyesbítés

Tájékoztatónk 1960. január-februári számában közöltük Ozoray György: "Nemkarsztos üregek genetikája magyarországi példák alapján" című cikkét. A közlésben – leírási hibák folytán – több értelemzavaró tévedés fordul elő. Ezek a következők:

5. oldalon e./ pontban: "Hőkiterjedési együtthatóval bíró..." helyett helyesen: "Nagy hőkiterjedési együtthatóval bíró..."

9. oldalon 18. sorban: "A már említett Kiskő" helyett helyesen: "A mátrai Kiskő"

12. oldalon alulról a 12. sorban: "...részbarlangok" helyett helyesen: "...résbarlangok."

13. oldalon 12. sorban: "andezitüreges anyagjai" helyett helyesen: "andezitüreges agyagjai".

A hibákért olvasóink és a szerző szíves elnézését kérjük.

Szerkesztőség